

Szőrvesztő por
(Poudre dépilatoire)
Védjegy. Brüning G. C.-tól, M. m. Frankfurtban.

Elismert legjobb szőrvesztő szer, méregmentes, egészen ártalmatlan, a leggyöngédebb bőrt sem támadja meg, minél fogva hölgyeknek kiválóan ajánlható. Hatása rögtön és tökéletes. **Egyetlen szőrvesztő szer, mely orvosilag ajánlatik, s melynek Oroszországba vitelét a szentpétervári orvosi hatóság megengedte.** Egy üvege 1 frt 75 kr., a hozzávaló ecset 12 kr. — Raktár Budapest Török József gyógyszerárában, király-utca 12. szám.

1886. aug. 116. sz. 1886. aug.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti
GYULAI PÁL

TARTALOM:
Báróczi Sándor, (I.) — Beöthy Zsolttól.
A latin államok pénzügyvétsége. — Hegedüs Sándortól.
Társadalmi problémák az államregényekben. (IV.) Medveczky Frigyes-től.
A Dabóczy-család. Regény. (II.) — Pálffy Albert-től.
Részlet a Sakuntalából. Kálidésza után, szanszkritból. — Fiók Károlytól.
Ben-A-Hiba látománya. Arab rege. — Nagy Lászlótól.
Értesítés: Gourd Alphonse: Les chartes coloniales et les constitutions des États Unis de l'Amerique du Nord. N. E. — Deák Farkas: Forgách Zsuzsanna. Cs. — Willmanns W. Beiträge zur Geschichte der älteren deutschen Literatur: der sogenannte Heinrich von Melk. H. G. — Pór Antal: Ipoly Arnold, váradi püspök élete és munkái vázlat. Gy. P.
A BUDAPESTI SZEMLE megjelen évenként tizenkétszer 120 ivnyi tartalommal.
A Budapesti Szemle tájékoztató igyekszik a magyar közönységet az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szak tudomány és a műveltség között, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehetőleg szíves tér nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.
Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt.
Előfizetéseket minden könyvtár, eladó, Bécében, Széchenyi György és k. egyet. könyvtár, I. Stefánus Nr. 6.
Az előfizetési pénzek az alulírt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvtárosokhoz, a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN TARSULAT
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest.

1-ső cs. kir. kizár. szabad. újonnan javított RUGANYOS SÉRVRÖTŐK
Fontos szorvedőknek. Fontos szorvedőknek.

sérvrövedővel.

Legjobb találmány az amerikai, újonnan javított ruganyos sérvrövedő Politzertől; ez rugót nélkül van, tisztán ruggyantából művésziességgel szerkesztve s az a célja, hogy még a legdültebb sérveket is lehető legrovidebb idő alatt egyenletes fekvésbe hozza, s egy nappal a legrovidebb munkánál, vagy a sokat járhatónál, mint szintén éjjel alvásiban is használhatók, a nélkül, hogy a sérvtájban szenvedő hivatásban legveszélyesebb volna akadályoztatva. Felelté meg hason, hogy az még éjjel is a testen maradhat, mivel hogy a sérvrövedő testszere kiválóképpen jótkönyv kellemes nyomást gyakorol s a legtöbb esetben még a sérv biztos gyógyulását is eszközli. A legtöbb orvosi tekintélyek által elismerve, megvizsgálva s a legjobb találmány professzor Kovács a sebészeti körök alelnöke, dr. Gross Lajos m. kir. egészségügyi tanácsos, dr. Glöck Ignác kir. törvényszéki orvos által. 2437
Alólírott gyógyszermind nagy raktárt is tart angol és francia nyelvű sérvrövedőkből, függőzsebkészletekkel (suspensorium) gumiburok szorvókat, mint szintén szorvószalagokból. A szorvószalagok gummi suspensoriumok czéjára, hogy a táglalást megakadályozzák. Műfűcsokendők, légszűrők, ágytűk, ek, periódikusák, préservatívumok, gummiharisnyák s mindenem gummi árucikknek. Sérvrövedőknél kérem megjelölni: jobb, bal v. kettős-e, mint szintén a test bőségét is. Megrendeléseket utánvetel mellett elfogad.

POLITZER MÓR cs. kir. szab. sérvrövedő-készítő.
Budapesten Deák Farkas-utca, 10-13. sz.
Arak: urak, hölgyek és gyermekek számára, egyedülállóan darabja 10-15 frt., a kettősét darabja 10-15 frt., gyermekeknek félszállal. Ugyanítt kapható legjobb amerikai sérvrövedő. Egy táglaly ára 3 frt. 50 kr.

LIPP MANN
KARLSBADI
PEZSCOPORA

A karlsbadi ásványvizekből nyert forrás-termekek segítségével készítve, tehát ezek minden hatályos anyagát tartalmazzák és minden gyógyító tulajdonait külön-érvényre juttatják.

Etvágyat gerjeszt. Használata kellemes.

Gyomorhajban szorvedőknek Vade-mecuma. Hatása biztos.

Emésztést előmozdít.

Felülmulhatlan hashajtó szer.

Kivételes gyors és biztos hatással.

Kellemes, olcsó, kényelmes.
Egészséges! tehát áditó!

minden cselekedő működő hajtószer, pilula stb. fölött előnyben részesítendő. — Orvosi ajánlva gyomor-, bél-, máj-, vese- és hólyagbajoknak.

Elismert és sokat keresett házszer.
Emésztési gyengeség vagy megzavart emésztésnél, étvágyhiány, állé életmód által előidézett: gyomor- s bél-atonia, nyálkásosság és éves utáni rosullat, kellemetlen felbőgős, felfuodás, gyomorbőv, gyomorfülalom, — nyomás vagy görész vértódulás, főfájás, szédülés, migraine, verrekedés, aranyér, rendetlen székelés és makacs székrekedésnél. Apróbbat szer kövérség ellen. **Valódi csak akkor, ha minden adagon védjegy, Lippmann kezevonása, látható.**

Kapható mintadoboz 60 kr. Eredeti dobozoként 2 frt.éval minden bel- és külföldi gyógyszerárában és ásványvizek-kereskedésben 2 frt. 15 kr. beküldése mellett egy eredeti doboz bérmentve kúldetik. 1 doboznál kevesebb nem küldetik.

Központi szétküldés: LIPP MANN gyógyszerár, Karlsbadban.

Felött Magyarországra részére: 2647

TÖRÖK JOZSEF ur gyógyszerár, Budapest.
Raktárak Magyarországon következő gyógyszerészek uraknál: Budapest: városi gyógyszerár a »St. Haromsághoz«, gyógyszerár a »Nagy Krisztófhoz«, gyógyszerár a »Magyar király-hoz«, gyógyszerár a »Nádorhoz«. — A. Kubin: Király: Bártán: Toperczer. Békéscs. Dehreczeny. Békéscs. Gyulán: Winkler Lajos. Ecseden: Göllner. Baján: Geiger, Nagy Sándor. Bonyhád: Kramlinczi. Csabán: Sódj, Varsag, Radics. Csongrádon: Bohus. Ócsap: Kókas. Debreczenben: Dr. Rothschneck, Gött Nándor. Ercsi: Megyeri Géza. Eger: Buzáth. Gyulafehérvár: Mihály. Győrben: Lipóczy, Petri Ottó, Stirling Károly. Kollós: Mühlbauer. Kőszeg: Szentpály. Kist. Jász-Alsó-Sz. György: Plavcsky Sándor. Jász-Karajon: Kallós. Horváth. Kapuvár: Csollner, Babachay. Kecskemét: Molnár, Katona. Karánsebes: Vládi. Kőszeg: Köttele. Kassa: Gállik. Kis-Ujszállás: Bölemann István. Kiszujvárd: Szonogyi Rezső. Komárom: Kirchner. Kun-Szt. Mártonban: Szántó. Krompach: Matuchek. Lengyol: Várcs. Mágocs: Szép. Miskolcson: Dr. Hercz, Dr. Rácz. Mór: Girák. Munkács: Gottler. Nyírában: Kovács, Tombor. Nagy-Becskerek: Mencer. Nagy-Szalonta: Kovács. Nagy-Károlyban: Füleky Pál. Nagyváradon: Bleyer, Molnár, Héring. Nagy-Szt. Miklós: Malin. Nagy-Szombath: Schok. Nyíregyházán: Korányi, Lederer, Szopko. Nagy-Szuzsánban: Balas, Prager. Oravica: Knoblauch. Orsova: Dr. Nádas. Pancsova: Bauer, Radó. Pozsonyban: Adler, Heimerl, Pistor, Sooler, Hrabant drög. Pécs: Balazs, Kovács, Sipőcz, Zeig. László. Rákoszeve: Bicakcsy. Sopron: Csabó, Grünner. Szabadkán: Dési, Jós. Szt. Andrá: Jakab István. Solt: Mátyás István. Selmecsbányán: Stanka. Sajtó Szt. Péter: György. Sátoralja-Ujhely: Pinter, Zlinsky. Széferhárv: Diebala, Braun Lajos, Sáy R. Szege: Barcsay, Kovács. Szatmár: Bosin. Szegvár: Szondy. Szolnok: Bodr. Szab. Krebasz Ödön. Tolna: Gömbös, Tata: Mennich. Temesvárv: Jahnner, Hönig, Tarsay, Kinnmann és Albert városi gyógyszerár. Uj-Szöny: Steiner Miklós. Ujvidék: Dimitrievic. Veszecsen: Müller, Kücher, Strach. Veszprém: Ferenczy, Horváth. Vág-Ujhely: Keller. Zólyom: Gölner. Zombor: Gáll, Sauerborn.

Raktárak Erdélyországban következő gyógyszerészek uraknál: Brassó: Hornung, Kellemen, Kugler, Frank, Jekelius, Berethalom: Umberath Vilmos. Csik-Szereda: Meisel, Balázsfalva: Schiesal övezve. Fogarason: Hermann. Gyulafehérvárv: Fülháth Gyula, Michelis. Kolozsvárv: Gurdhardt. Nagy-Szebenben: Molnár, Morscher, Teutsch, Müller Károly. Székely-Udvárvhelyen: Koncz.

Raktárak Horvátország és Szlavóniában következő gyógyszerészek uraknál: Zágráb: Csernak, Jakievic, Katicic, Kügl, Pecic, Pospisil, Schwarcz. Bécs: Herzig, Brodár Malievic, Serpell. Buzák: Dienes Flumic. Catt. Károlyvárv: Fimleic, Sest. Sladovic. Krapina: Pink. Kapronca: Werit. Mitrovitza: Cseicshberger. Petrinja: Panatz. Sziszek: Kubanyis. Vukovár: Kraicovic. Varasdon: Riedl.

MARGIT
gyógy-víz.

(MAGYAR SELTERS.)
Hazai és külföldi orvosi tekintélyek seltersi-gleichenbergi vizek helyett, legjobb eredményre alkalmazzák: tüdő-, gége- és a gyomor hurutos bántalmainál.

Borral használva kiterjedt kedveltségnek örvend.

Kizárólagos főraktár
ÉDESKUTY L.
m. k. udv. ásványviz-szállítónál, Budapest.

Ugyanítt kapható minden gyógyszerárban, fűszerkereskedésben és vendéglőkben.

Máriacelli gyomor-csepp

Jeles hatású szer a gyomor minden betegségekben, különösen a lülmulhatatlan étvágyhiány, gyomor-gyengeség, szagzu lehellet, székeltő vanyu felbőgős, gyomorhurut, gyomorhúgyképződés, túlságos nyálkaképződés, sárgaság, undor és hányás, ha az a gyomorból ered, gyomorgörös, székszorulat, a mornak túltérhelése étel és ital által, lép- és májbetegség és aranyérvél.

Egy üvege ára használati utasítással 30 Kapható minden gyógyszerárban.

Főraktár Magyarország részére Török József gyógyszerár Budapest, király-utca 12. szám.

Óvás! A valódi máriacelli csepp sokfelé használati utasítást és utóiratot tartalmaz. A valódi csepp minden palack vörös, fémbeírt védjeggyel és csomagolásban legyen, s a szintén minden palackon feltüntetett használati utasítást rajta kell hogy legyen, mint az Gusek Henrik nyomdájában, Krensiében nyomtatott Képzeti szétküldési raktár: **Brady Károly „az örangyalhoz“ címzett gyógyszerár Krensiében, (Morvaország).**

Dr. Lengiel F. nyir-balzsam

Már a növényi nedv, mely a nyírből annak törését megfűrték, kifolytatva, elmekezet 6ta a legkiválóbb nyír balzsamnak van ismervé; ha pedig e balzsamot a találati utasítás szerint vegyük, azaz szamam dolgoztatik, majdnem minden betegségre használható, mert a nyír bõrrészeket este bekentjük, már a másnap reggelben majdnem minden bőrbaj kikülvöl, mint a bőrbajok, a pikkelyek vának le a bőrről, a nyír folytat és gyógyító és fehérvíz.

E balzsam kisimítja az arcon támadt redőket és ráncokat, fiatal arcra szent ad; a bőrnek fehérséget, gyöngyfrisseséget kölcsönöz; a legrovidebb idő alatt a megégett, foltokat, anyajegyet, arvrörséget, bõrrákát és egyéb bőrrségeket eltávolít. Egy korával használva, szissal együtt 1 frt. 50 kr.; póstán küldve 10 kr.

F6 letét Magyarország számára Török József gyógyszerár, Budapest király-utca 12. szám; Pest: Pistory Sódg. gyögv. Temesvárv: Tarsay gyögv. Zágrárv: Mittelbach Zeigmond gyögv.

Folyékony Glycerin-Crém
Kielhausertól, Gráczban.

A folyékony glicerín-crém a bőrre egyenletesen a legártalanabb szer, melyek a bőrt nemcsak simábbá és finomabbá teszik, hanem még fiatalos frisseséget fontják. Övszer a levegő, szél és nap ilyén ellen, eltávolítja a szorvókat, napsütést, májfoltot és minden káros tisztatlanságot. Egy üveg ára frt. 1.50.

Legfinomabb glicerín-szappan
gycerin és illatos növényekből, kitűnően tisztítja a bőrt, és a finom piperezapp, an mindenki élénki a bőrt, és a finom piperezapp, an mindenki élénki a bőrt, és a finom piperezapp, an mindenki élénki a bőrt, és a finom piperezapp, an mindenki élénki a bőrt.

Párisi hölgypor a bőrnek legfinomabb és legártalanabb szer, mely a bőrt simábbá és puha teszi, és a bőrt simábbá és puha teszi, és a bőrt simábbá és puha teszi.

Kézmosó-por mandula-szappan és macetből készítve, a kezeket tisztítja, és a kezeket tisztítja, és a kezeket tisztítja.

Rouge végétal nappalra és este. — Ára frt. 1.50.

Török József gyógyszerár Budapest, király-utca 12. szám.

VASÁRNAPI UJSÁG

33-İK SZÁM. 1886. BUDAPEST, AUGUSZTUS 15. XXXIII. ÉVFOLYAM

Hilfvetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK: félévre 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt Kalföldi előfizetőkhez a postai megjelölt vitélőj is csatolandó

MAJLÁTH BÉLA.

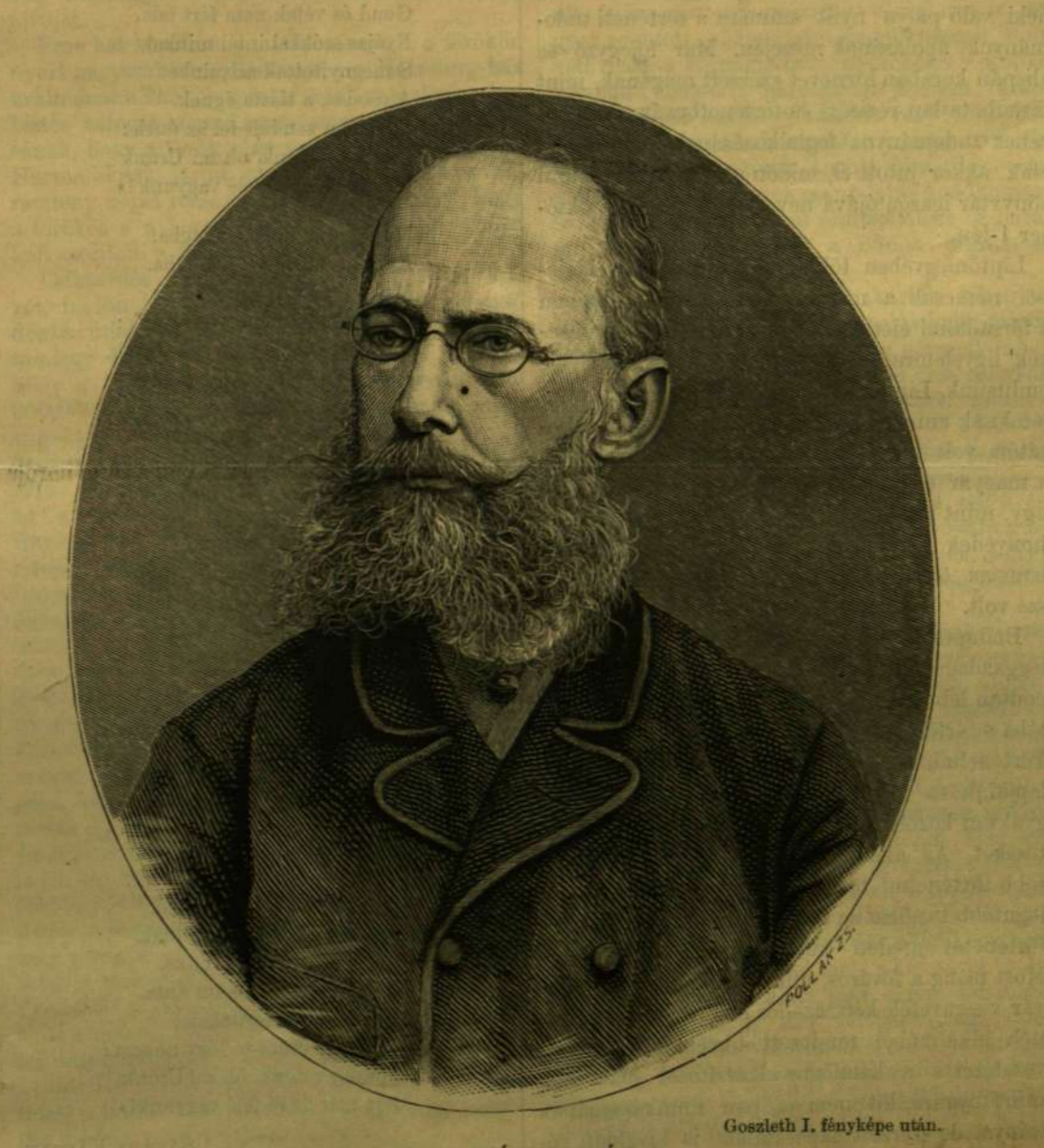
KÉTSZÁZADIK ÉVFORDULÓJÁT üljük néhány nap múlva Buda vára visszavételének. E nevezetes történelmi esemény, mely nemcsak hazánk, hanem Európa politikai és társadalmi fejlődésére is rendkívül hatással volt, épen úgy megérdemli a nagy közönség, mint a tudósok érdeklődését. Az egész művelt világ osztozott a magyar nemzet örömeiben, mikor ez másfél-százados rabságának bilincseit széttörté. Tudta a külföld is nagyon jól, mit nyer az által, hogy a török hatalma megért nyugaton. Mert Buda várának, a török birodalom kulcsának és a próféta előhánának visszavétele ezt jelenté. Ez az öröm mintegy megújul lelkünkben most kétszáz év múlva is, midőn ama kor hagyományait történelmi emlékekben, olajfestményekben, rajzaiban, metszeteiben, könyveiben és írásában, ruházatában, fegyvereiben s egyéb hadi és házi szereiben — vizsgáljuk úgy, mint a hogy mindez, kitűnő szakavatottsággal rendezve, élénk tural a történelmi kiállításon. Nemcsak hazánk, de a külföld ama korbeli emlékeiből is magában foglal e gyűjtemény mindent, a mi e czélnak megszerzhető volt.

A királyi és főhercegi, grófi és egyszerű nemesi családok történelmi erekléyi egymás mellett, összegyűjtve és rendezve, foglalnak helyet. Mintegy fényes világításban tünik föl előttünk ezred-éves történetünknek egy kiválóan nevezetes kora úgy, hogy a történelmi kiállítást ugyanolyan méltónak tarthatjuk ahhoz a nagyszerű eseményhez, a melynek emlékeül rendeztetett.

Mikor a kiállítás eszméjét a mult évben Thaly Kálmán a történelmi társulat egyik gyűlésén megpenditette s arra a főváros figyelmét felhívni kívánta: az intező és hangadó körök figyelme mindenfelől Majláth Bélára irányult. Tudták, hogy szakismerete és jártassága, tehetsége és szorgalma, történelmi és régészet tanulmányai egyaránt képessé teszik őt e sok tapintatot és esztetikai ízlést, széles tapasztalatot és erénytelen fáradságot kívánó szép, de nehéz munkára. Tudták, hogy ő ama csendes, zajtalan, de ki nem fáradó munkásai közé tartozik a tudományak és irodalomnak, a kiknek csak nagyobb tért kell engedni, hogy tehetségüket egész mértékben kifejtsék. Majláth Béla mindent elkövetett, hogy e megtisztelő bizalomnak megfelelőhessen s fáradsága méltó és szép gyümölcsöket termett.

Az egykori megyei tisztviselő, főjegyző, majd alispán, mind végig pedig egyik disze a megyék, már rég megmutatta, hogy nemcsak a megyei adminisztrációhoz ért, de tudja érvényesíteni tehetségeit a tudományban is. És pedig a tudomány nemcsak egy fajában. Ép oly behatolag fejteget egy-egy régészeti kérdést, mint a mily sok oldalról vizsgál egy-egy kiválóbb történelmi eseményt, vagy a mily fáradságtalanul kutat a régi irodalomnak egy-egy eltemetett kincsét.

Székhelyi Majláth Béla 1831. június 18-án született Andrásfalván, Liptó megyében. Szülei (Majláth Sándor és Pongrácz Friderika) igen gondos nevelésben részesítették, s már korán a

Goszlieth I. fényképe után. MAJLÁTH BÉLA.

alóla az ostromhágesőt, de azért egyike volt az elsőnek, kik a bástya falaira feljutottak, a miért is honvéd érdemjelt kapott és hadnagygyá neveztetett ki. Tizenhét csatában nézett farkasszemet a halállal, míg a katasztrófa után Erdélyben, a dévai hegység között, egy császári zászlós csapat több társával együtt elfogta. Mint foglyot vitték Temesvárra, melynek kazamatáiból három hónap múlva szökés által menekült. A következő két évet aztán bujdosással töltte a felsővidéki vármegyékben, részint nagynénje, báró Schmidté, részint unokatestvére, Podhorszky György barátságos és vendégszerető házában rejtőzve. Később a fővárosra jött, hogy mérnökké képezze magát. Azonban sorsa úgy hozta magával, hogy ezt a tanfolyamot sem végezhette be. Nagynénje ugyanis, a nemes lelki, művészi szellemű s magas műveltségű Pongrácz Antónia fiúval fogadván őt: megbizta gazdasága vezetésével.

Majláth Béla most kezdte igazán képezni magát. Már ekkor feltűnt a megye gyűlésein mint oly művelt ifjú, a kiről tudták, hogy üres óráiban szívesen társalog a műszakkal is. Különböző lapok és folyóiratok hasábjain sűrűn találkozott költeményeivel, beszélyaival, tárczaival, vagy komoly politikai és közgazdasági cikkeivel az olvasó. A megyénél is gyorsan emelkedett. 1860-ban, az októberi diploma után, főjegyzővé választották, hivataláról azonban a provizorium alkalmával leköszönt s részint komoly tanulmányainak, részint a gazdaságnak élt. Harminckét éves korában családi tűzhelyet alapított, nőül vévén Szentmiklósi és Óvári Pongrácz Annát, a kivel ma is boldog házasságban él.

Az alkotmány helyreállítása után, 1867-ben, ismét közpályára hivatott. Újra főjegyző lett s viselte a tisztviselői 1875-ig, mikor a megye bizalma az alispáni székbe ültette. E minőségben 1877. végeig szolgált a megyét, midőn az ottani megváltozott politikai viszonyok székéből kibukttak. Ez által, úgy hiszik, még az eddigénél is inkább neki való pálya nyílt számára a történeti tudományok ápolásának mezéjén. Már főjegyző és alispán korában hírnevet szerzett magának, mint fáradságtalan régisé- és történetbuvár, de kedvenc tudományos foglalkozásának révpártjába csak akkor jutott el, midőn a nemzeti múzeumi könyvtár igazgatójává nevezetett ki 1879. október 1-jén.

Liptó megyében töltött hivataloskodása idejéből nemcsak a megyei adminisztráció, hanem a társadalmi élet terén is vannak tevékenységének figyelemre méltó nyomai. Hogy többet ne említsünk, Liptó megyében, a nemzetiségi áramlatoknak annyira kitett helyen, tervezője és alapítója volt a magyar társalgási körnek, mely ott a magyar elemek összpontosítására szolgált, úgy, mint gazdasági egyesület és az 1848/9-iki honvédek egyesülete, melyek megalakulásában az ő hazafias fáradozásának legfőbb része volt.

Budapesten a nemzeti muzeumnál, az ország leggazdagabb könyvtárméltóságának élén, nyugodtan lehetett elmélyednie a múlt idők buvárlatába s értékesíthette tanulmányai eredményét. Történelmi, régészeti, heraldikai, művészeti szaklapjaink és folyóirataink, évkönyvek, albumok gyakran közölték tőle tanulmányokat, ismertetésekkel. Az akadémiai értekezések sorában is több történelmi tárgyú dolgozata jelent meg s legutóbb megírta az 1642-ik évi szőnyi békekötés történetét eredeti kútfőtanulmányok alapján. Most pedig a főváros, mint már említett, a Budavár visszavétele kétszázados évfordulója ünnepének alkalmából rendezett történelmi kiállítás vezetését s a katalógus elkészítését bízta rá, mint olyanra, kit nem csupán munkásságának irányára, de szerzett tapasztalatai s

pesitének ilyenmő munkálatok sikeres teljesítésére, a mennyiben ő már a bécsi világi kiállításán is fél évig működött mint szakfelügyelő az amatőrök osztályában.

Sokoldalú munkássága a legtöbb hazai és néhány külföldi tudományos intézetnél is méltánylásra talált. A magyar tud. akadémia levelező, számos tudományos társulat pedig bizottsági tagjává választotta; úgy szinten a bécsi, a németországi és a berlini anthropologiai társaságok is siettek őt körükbe fogadni.

Többször tett nagyobb tanulmányutakat; nevezetesen beutazta Németországot és az előttünk történelmi számos érintkezési daczára is oly ismeretlen Lengyelországot, Francia- és Olaszország egyes részeit, stb. Mint világi látót, sokat tapasztalt, művelt férfiú, ki az európai nyelvek majd mindenikét saját szorgalmából tanulta meg, buzgó szolgálja a haladást, a nemzeti műveltség s az európai tudomány ügyét s hogy mint szakavatott, buzgó és kötelességismerő ember mennyire megfelel a rá bízott feladatnak: azt legjobban bizonyítja legújabban megnyitandó történelmi kiállítás.

Dr. V. J.

ANYÁMNAK.

•Maradj velünk, oh mi Urunk,
Mert már az éj felé vagyunk!
Éz ének volt kedves dalod,
Rajta leltem elandalog,
S boldog vagyok, mint egykoron,
Hajnaldóván gyermekkorom.
Buzgó szavad, édesanyám,
Mintha még most is hallanám:
•Maradj velünk, oh mi Urunk,
Mert már az éj felé vagyunk!

Vasárnap, ha jött az este,
Körben ott letelepedve,
Templomnál lett a kis szoba,
Gond és vétek nem fért oda.
Nyájas szókkal intél minket,
S megnytottad sziveinket
A csodás, a tiszta éneknek,
S buzgón zendült fel az ének:
•Maradj velünk, oh mi Urunk
Mert már az éj felé vagyunk!

Majd kimentél a világba,
Hol a jó küzd, győz a kába,
Meredeken vitt ösvényünk,
Hogy azon a mennybe érjünk!
Egy szál rózsát hogyha ártánk,
Száz tövisre lépett lábunk!
De tövis közt, viharon át
Hallottuk ez ének szavát:
•Maradj velünk, oh mi Urunk,
Mert már az éj felé vagyunk!

Az éj felé vagy igazán,
Gondban öszült édes anyám,
Mennyi reményt eltemetél!
Mit átéltél, átszenvedtél!
De bús élted alkonyára
Odaszáll a hit sugára,
Megtört testben erős lélek,
Hozzád illik ez az ének:
•Maradj velünk, oh mi Urunk,
Mert már az éj felé vagyunk!

Mint forgószele, ha port sodor,
Rohan a percz, rajtnak a sor,
Virágaink hullnak, hullnak,
Az árnyékok egyre nyulnak.
Jön az este, sok a munka,
Boldog, a ki meg nem unta.
Még csorog a verítésem,
Szent dal, öröm te légy nekem:
•Maradj velünk, oh mi Urunk,
Mert már az éj felé vagyunk!

SÁNTA KÁROLY.

BUDA VISSZAFoglalása 1686-BAN.

Kétszázadik évfordulója alkalmával.

Nemzetünk története számos öröm és számtalan bánat tarka vegyülete. Számláltunk mi elég jó napot; de isten sujtoló karja is sokszor nehezede reánk.

Szerencsénkre — hála érte a gondviselőnek! — bármily válságos időkert ért nemzetünk, mindig föl tudott emelkedni lesújtott helyzetéből. Soha sem volt híjjál nagy férfiaknak, kik a tettek tüzében kalauzolták, kik példájokkal jelölték ki az irányt, melyet jobb jövője érdekében követnie kellett. Midőn még kard szabott törvényt, fényes fegyvertényekkel derekabnál derekabb hősök irták be neveiket a halhatatlan dicső emlékkönyvébe. Mikor meg a hadi zaj elnémult a földműves visszatért ekéjéhez, a nemes a megyei élet vagy az országos ügyek intézésének küzdőterére, a pap a szentgyház oltárához; vezénnyelre hivatott férfiak a béke áldásait anyagi és szellemi érdekeink megvédésére, felvirágosítására igyekeztek felhasználni.

Ene nagy jellemek iránt a tisztelet adóját le-
rónunk szent kötelesség. A magyarra a halálanság belyegt sütné a róluk való megfedekezés. A nemzet megpróbáltatása súlyos napjaiban kegyel-
lettel csüngött őseink dicső emléken, mintha csak őket akarná életre hívni, hogy segítsék neha küzdelmekben; ha pedig bekönnk láncszemei t-
gultak, a szabadabb mozgás terére lépve az ő nyom-
dokaikat igyekezett követni. Maga az a jellemű
vonás, hogy ezer éves történetünk lapjait örömet
forogtatjuk, hogy ebből szoktunk meríteni vigasztal-
ást a szenvedések óráiban, ebben keressük tanu-
ságot a jövőre nézve, elég bizonyosága a multak
iránt érzett tiszteletünknek. E kegyeletünk
többször nyilvánítottuk már ünnepélyes formá-
ban, s ép most készülünk egy nagy nemzeti ese-
mény megünnepléséhez. F. é. szept. 2-án nemze-
tünk a kegyelet oltárán halálával fog áldozni ama
hősök emlékének, kik 200 esztendővel ezelőtt
Budát a töröktől visszafoglalták s ezáltal a nyar-
unkra vetett török járomból kiszabadították.

Világra szóló esemény megünneplése lesz ez,
mely hazafias és vallási szempontból egyaránt
méltó tárgya figyelmünknek. Jóformán csak
egyedül minket, magyarokat pusztított a török;
de azért egész Európának réme volt. A magyar-
nak, mint nemzetnek, önállóságát, állami létét
kellett tőle védelmeznie, míg más nemzetek a
keresztény vallás legerősebb, legáldásabb ellensé-
gét voltak kénytelenek benne folismerni. Európai
körülmény rovására irhatjuk, hogy Ausztriának
nyelvre, szokásokra, vallási intézményekre nézve
annyira eldarabolt s vallási és politikai villongás-
sok miatt egymástól századokon át szétválasztott
népei legalább egy pillanatra érdekösség, eg-
eszmé kapcsolta össze. Ez egyetlen egy gondolat:
a kereszténység küzdelme a pogánysággal.

Magyarország keresztény állam volt; a ma-
gyar nemzet harszokban megedzett, kultu-
rára fogékony, szomszédaival békében élő.
Ennélfogva a külföldi hatalmak sem néshettek
egészen összédugott kézzel: miként akarta a
török századokon át folytatott emésztő harcok
után hazánkat Európa térképéről letörölni.
Nyilvánvaló, hogy ha a török véglegesen meg-
fészkelheti magát a Kárpátok bérezkoszorújával
övezett térségen, eme sziklavárából ki-kiespá-
saival folyton nyugtalanítani fogja a nyugat-
európai népeket. A jövőnd képe annyival ijesz-
tőbb volt, mivel nemesak trónusok omlottak
volna össze s temették volna magok alá az egyes
államok szerkezetét, hanem még a keresztény
vallásra is halálos csapást mérhetett volna
a fanatikus mohamedánok diadalmas fegyvere.

Igaz, hogy sok, nagyon sok időbe, kétszáz esz-
tendőnél is többbe került, míg a szomszéd or-
szágok népei észre vették, mily veszélyes felhők

fognak tornyosulni az ő fejük fölött, ha a magyar
nemzet önvédelmi s egyszersmind a keresztény-
ség melletti örök harcában utóvégre is elbukik.
Ekkor az Aranyszarv öblétől a dán sziget-cso-
portig, nyugaton az Atlanti-óceánig hajbai nyal-
dosta partokig nyitva lesz az ut a próféta zászló-
ját lengető oszmán sereg előtt, az ujkori tudomány
szóvetneke kialszik s középkori sötétség, har-
bárságnak éve borul a keresztény Európa sírhalmá-
mára.

Másfélszázadig kénye-kevére szerint dulta a
török hazánkat, 145 évig ragyogott a félhold
Budavár ormán. Ennyi idő kellett ahhoz, hogy
a török uralom híre külföldre is eljusson s esz-
meletre hozza azokat, kik nem nyögtek igája
alatt.

Ily hosszú idő leforgása alatt látták be szom-
szédaink: mi sors vár rájuk, ha a törököt to-
vább is szabadon hagyják garázdálkodni. Talán
még akkor sem ébredtek volna föl közönyükből,
a télenség álmából, ha az ellenség merész lé-
pése föl nem riasztja őket. Ugyanis, midőn a
török 1683-ban Bécsét is keményen ostromlák,
ezen további hódító törekvését a szomszéd álla-
mok népei a keresztény vallás ellen üzent írtó
háborúnak tekintették. Számos ország népe szö-
vetségre lépett Bécs megmentésére s a sikeres
ellenállás azt a hitet gyökerezett meg a védők-
ben, hogy a török fektelen dulásának is határt
lehet szabni, csak egyetértés és lelkesedés legyen
Krisztus vallásának követői között.

A vitéz lengyel király, Szobieszky, ki egy maga
25,000 kő harcossal sietett a Bécsét védő
szövetségek támogatására, példás leczkét adott
a török nagyvezérnek, ki 60,000 emberét elve-
szítve, ágyúit, pénztárát, sátrait s egész tábor-
készletét zsákmányul hagyva, menekült vissza
Magyarországba s eszeveszetten rohanó mara-
dek seregét csak Győrnél volt képes megállítani.
A lelkesedés mámorában a keresztények elhatá-
rozták, hogy isten újmutatását követve, győzel-
müket ki fogják aknázni s a pogányt tovább szor-
ítják vissza kelet felé. Beléptek Magyarország
földre, Párkánytól újabb győzelmet arattak s
Esztergomot is felszabadították. Diadalmas utjakat
kétsgékvilág Budáig vagy talán még tovább is
folytatták volna, ha a beálló őszi esős és hi-
deg idő törekvésük elé gátot nem vetett
volna. Abban a korban ugyanis még nem volt
állandó katonaság. A harcokból adandó alka-
lammal polgári foglalkozásukat odahagyva szál-
lottak táborkba. Rendszeres gyakorlatokban nem
képeztetvén s hiányos felszerelésük miatt téli
hadjárat elviselésére képtelenek levén, késő ősz-
szel a hadviselő felek abban hagyták az ellen-
ségekedést s téli szállásaikra vonultak, hogy ott
új erőt gyűjtvén, jövő tavasszal folytassák a hábo-
rút. Bár a szövetséges keresztény hadaknak há-
rom évig kellett újra, meg újra szerencsét próbá-
lni, míg a törököt Budára várából is kiverhették
s ezáltal Magyarországot az oszmán uralom alól
felszabadíthatták; de végre mégis bebizonyult,
hogy a keresztény felek hatalmasabb a félhold ere-
jénél.

Hogy Buda felszabadításának reánk, magya-
roknak nézve rendkívül nagy jelentőségét kellően
méltányolhassuk, vessünk egy pár pillantást
háznak történetének ama sötét betűkkel írt feje-
zetére, melynek czíme: •Török világ Magyaror-
szágon.

Ha az Alföld buzakalászszal hullámzó terei,
Erdély sziklaberezeinek öblei, de különösen a
budai várfalba foltozva beillesztett régi mohos
kövek beszélni tudnának, elmondhatnák, mi volt
az a török világ. Az Alföld kövér veseitét szer-
szálgulódó török csapatok lovai tarolták le. Erdély-
nek vidékein a kenyerét arca nehez verjékével
kereső nép betevő faluját is megtámadta magától,
csak hogy a súlyos adókat zaklató töröktől maga és
családja életét megváltsa. Buda várában királyaimk
meszeszerű fényvel övezett külföldi fejedelmektől

is méltán irigyelt palotája megalázó sorsra jutott.
Hol egykor Nagy Lajos trónja elé három tenger
határolta birodalom népei borultak bódulattal,
hol hajdanában idegen nemzetek leg híresebb
hajvivői szállottak sikra lovagi játékokban a
dicsőség koszorujáért s rettegni tanulták a ma-
gyar kar erejét, hol dicső Mátyásunk gondos
keze a magyar tudományt és művészetnek
ápoló melegágyát készítette: ott a mohácsi gyász-
nap után néhány év múlva műveletlen keleti
nép ütött tanyát s fogadta megvető göggel a sar-
czot keservesen összerakó s neki alázzalt át-
nyújtó magyart. Budavár imaháza tornyán a
keresztet a félhold váltotta föl. Nagy-Boldogasz-
szony egyházát a betolakodott nép loistálóvá
alacsonyította. Mátyás világhírű könyvtára vandál
kezektől földulva, széthányva, elpusztítva. Buda-
várából zászlós uraink és főpapjaink kifűzve. Az
eddig főváros középkori műemlékekkel ékeskedő
utczái begyepesedve, szemetédbokkal borítva;
háza elrongyolva, elnéptelenedve, égbekiáltó
jelként emlékeztettek ősapaink bűneire, kik párt-
tusáikkal Isten haragját nyakunkba zudították.
S mind e nyomor, pusztítás, a •fényes porta•
műve, mely itteni uralma alatt minden újítást
annyira ellenezett, hogy a házak kitaratozá-
sára, palánkok, sövények kiigazítására is
engedélyért a magyaroknak Konstantinápolyba
kellett folyamodni, sőt még a szemétdörrök,
árkok tisztítására vonatkozó intézkedésekre nézve
is csak nagy ügygyel-bajjal kaphattak kegyes
helybenhagyást. Az ország a különféle adók és
sarcok által kiszípolozva. A Törökországba
rabszijen elhurcoltak száma többre ragott fél-
milliónál. Az Alföld egyes vidékei elnéptelened-
tek s pusztákká lettek.

Bécs város felszabadítása után a félhold ragyo-
gása mindinkább vesztett fényéből. I. Lipót
lassankint maga pártjára hódította az eddig ellene
lázongó részeket. A nemzet, belefaradv a pártos-
kodás, folkeles, török uralom és német zsoldos
hadak előidézte szenvedésekbe, békét óhajtott.
Erdély is alkudozásra bocsátkozék a bécsi ud-
varral s a török ereje az által rendkívül meggyön-
gült. Minél inkább közeledett végre valahára az
egyetértés megvalósulása, a török uralom oszlo-
pai annál erősebben ingadozának, mert hiszen
az oszmán hatalomnak nálunk az volt legfőbb tá-
masztekta, hogy nemzetünk két nagy részre sza-
kadtt s ezért, a mint egyik fél német, másik török
segítségrel vélte biztosíthatónak hazánk jövőjét.

Ene két körülmény találkozása, t. i. a törökön
nyert nagyszabású győzelmek s a Habsburg-ház
uralmának Thököly-párt részéről való elismerése,
biztos zálogát képezte ama remény megvalósulá-
sának, hogy a török világ napjai megszámlálvák.
Harmadiknak járult ezekhez még Európa ke-
resztény népei részéről azon fölébredt vágy, hogy
a törököt s a keresztény vallás ellenségét vissza
kell szorítani a Balkán bércei közé.

Lelkesedés szállotta meg a keresztények szí-
vét, midőn látták, hogy a török ellen vivandó
döntő ütközetet a kath. egyház feje, a pápa,
mintegy keresztes háborúnak minősíté az által,
hogy a költségek fedezésére saját pénztárából
300,000 frtot ajándékozott s egyszersmind meg-
engedé az uralkodónak, hogy a papsgát erre a
kegyes czélra külön is megadóztathassa. XI.
Incze eme föllépésének varázserjét tanúsítja
az a versengő lázas készülődés, mely egész
Európában egyszerre megindult. Az 1685-ben
elhalt esztergomi érsek: Szelepcsényi György
hagyományából a kincstár által örökölött hatod-
félszáz ezer forint is hadi felszerelésekre fordít-
tatván, I. Lipót a szász, bajor és német feje-
delmekhez fordult harcrosok toborzásra végett.

Felhívása oly élenk visszahangokra talált, hogy
nevezett fejedelmek mintegy 30,000 fonyi sereget
állítottak sikra. Ausztria 100,000 mérő gabna-
neműt ajánlott fel segédelemképen. Ungacsnak a
pápa ösztönzése folytán a török erejének megtö-
rörsére Ausztria, Velence és Lengyelország között
— kikhez később Oroszország is csatlakozott —
szövetség köttetett. Ennélfogva a töröknek erejét
többször kellett megosztania, nevezetesen: Ve-
lence a tengeren és Dalmáciában, Lengyelor-
szág pedig Moldvában és Bessarabiában támadta
meg. A már említett országokon kívül Spanyol-,
Francia- és Angolországból, sőt az ostrom ideje
alatt a magas éjszakáról: Svédországból is érke-
tek segélycsapatok a kibontott zászló alá.

Már 1684—85-ben igen erélyes támadás intéz-
tett a török ellen, s kevésbé mult, hogy végle-
ges diadalm nem arattunk rajta.

Visegrád, Vác, Pest, Esztergom, Érskújvár
visszahódítottak. Ez utóbbi győzelem híre nem-
csak hazánkban s az osztrák örökös tartományok
területén, hanem még Német-, Lengyel- és Olasz-
országban is kitörő lelkesedéssel: ágyuk dörgése,
puskák ropogása között hálaadó isteni tisztelet
tel fogadtattak. Az egymásra halmozódó nagy
vesztések Konstantinápolyban általános meg-
döbbenést keltek. Mindkét fél belátta, hogy a
számadás órája ütött.

A keresztények Budát a kereszténység legerő-
sebb bástyjául tekintették. Ezzel ellentétben a
török is beismerte, hogy ez a hely, melyet kies
fekvése, egészséges levegője, bőven fakadó me-
legforrások, kényelmes fürdői a nélkül is nagyon
kedvelté tesznek, sarkalatos pontja magyarhoni
uralkodásának, vagyis az ő szőlásmódjuk szerint:
Buda nyugaton a török birodalom kulcsa, a
szent harc háza.

A török szultán azokat a vezéreket, kik az
előbb említett várak feladásának okozói voltak,
elrettentő például selyemszínórral megfojtatá.
Még Kara Musztafát is megöleté, bár igen ked-
velt fővezere vala. Dühének kitombolása után a
szultán egész erővel látott sereggyűjtéshez,
Ázsiában és Egyiptomban levő csapatait vissza-
hívta, új vezéreket választott, a magyarországi
elégületlenek mézes-mázos szavakkal, hang-
zatos ígéretekkel csábította, hogy tovább is tá-
mogassák őt a német ellen. E felszólításnak an-
nál nagyobb szükségét látta, mert Esterházy ná-
dor minden követ megmozdított, hogy a török
ellen vivandó döntő ütközet Magyarországot egy
táborban, a királyi pártján találja s valóban
akkor már nálunk a törökök ügye nagyon
•csebul• állott. Az oszmán birodalom állampénz-
tára akkor is kongott az ürességtől. Hogy a se-
reggyűjtés költségeit önkéntes adakozás útján
előteremthessék, a szultán maga járt el I. dicsé-
retes példával. Saját erszényéből egy millió tal-
lért áldozott, majd arany-, ezüstékszereit, ezüs-
tös löszerszámaikt küldötte a pénzverőház; sőt
állítólag még az előtt is szemet hunyt, hogy az
által nagyvezérnek ínevet Szolimán szorultságá-
ban értékelten, hamis pénz csináltatott. Akkori
időben elterjedt hírek szerint a prófeta harag-
jának elhárítása végett általános körmenetben
Mohamed koporsóját körülhordozák: az ájtatos-
kodók fejüket engesztelő áldozattal leölt kereszt-
ény rabok vérebe mártott vászonba takarták;
a fővezér megalázódása jeléül sánta öszerre
ült, fejére szinten keresztény vérről itatott ron-
gyot aggatott, nádszállal veregeté magát s ugy-
vett részt a körmenetben, nyomában a törökök
bűnbánó énekeket harsogtatva jágatás, kiabál-
lás, ordítás közben verdették vagy tövisekkel,
élesre fent késekkel surkálták félig ruhátlan
testüket. A szegények között tömérdek pénz
szórtak szét, hogy ezek szorgalmas imádkozásaik
és testsanyargatásaikkal segítsenek az ur harag-
ját kiengesztelni, mely a bűnök büntetésül
szállt a török népre.

Már a prófeta zászlaját akarták kibontani,
melyről tudva van, hogy ha azt előveszik, minden
igazhíttú mohamedánunk a világ bármely szög-
letéből sietni kell alá, hogy hitét életével véd-
mezze. A zászlókibontás csak azért maradt el,
mert némelyek attól féltek, hogy ez a legvégső
eszköz a megremült hadakban bátorság helyett
még nagyobb kétségbeesést fog kelteni.

Szolimán nagyvezér a szultántól teljes ce-
lekvési szabadsággal felruházva és írásban biz-
tosítva, hogy tetteiért, bármilyen történjék, felelősé-
gre nem vonják, 1686. év tavaszán vagy 60,000
emberrel elindult Magyarországra.

Ez alatt a bécsi haditanácsban élénk vitako-
zás folyt arról, vajjon mi volna czélserűbb:
egyenesen Budát ostromolni-e, vagy előbb a
még török kezben levő végrákokat szabadítani
föl s különösen az északi hidat rombolni szét s
ott katonaságot hagyni, hogy aztán a budai
várba szorult őrség az ostrom alatt segítségét ne
kaphasson. Károly lotharingiai herceg, ki több-
szörösen bebizonyított jeles katonai képessége
alapján a keresztény hadak fővezérévé tététt,
nagy nehezen s utóvégre is csak I. Lipót császár
támogatásával volt képes elhatározatni, hogy
minden további aprólékoskodás nélkül egyenesen
Budát kell megtámadni, mely a két évvel ezelőtt
folytatott harcok alatt már ugysz tetemesen
megrongáltatott. A terv elfogadtatván, abban
egyeztek meg, hogy két mellekhad is működjék:
egyik a felvidéken, másik Horvátországban, s
ott igyekezzenek lekötni a környékbeli várak és
palánkok őrhadainak figyelmét.

A Buda felé megindult sereg a császár részéről Magyarország védő asszonyának és Szent Istvánnak különös oltalmába ajánlatván, két részre osztott. Egyik, a mintegy 42,000 főre menő csapat, az óvatos és mély belátású Károly herceg személyes vezetése alatt Párkányánál átkelt a Duna jobb partjára, s 1686. évi június 18-án Ó-Buda határában ütt tábort. Ezzel párhuzamosan a 26,000 főnyi másik csapat, a császár vejének: a még csak 24 éves, de már harcban edzett Miksa bajor választófejedelemnek vezérlete alatt, a balparton húzódek lefelé s már június 17-én Pestre ért. A két hírneves vezérrel együtt jött az akkori európai harcosok dicsőségére vágyó részének szinte-java, mert abban az időben Magyarországot tekinték a nagy harcos iskolájának. Ott találjuk többek között Jenő savojai herceget, a későbbi zentai hóst, Starhemberg Rüdiger, Caprara, neuburgi és badeni Lajos hercegeket, Dünnewald, Gondola, Schultz grófkát, Mercy, Beck bárókat stb., mindannyian messze földön ismert vitézek. Magyar részről különösbbe megérdemlik az említést: Esterházy Pál nádor, a magyar hadak parancsnoka; Esterházy János Miklós, Esterházy Zsigmond, Pálffy János Miklós, Pálffy Károly, Bercsényi, Draskovics Miklós, Nádasdy Tamás, Bathhányi Adám, Peineházy Dávid, Ramocsaházy Endre és Fiáth János.

(Folyt. köv.) Dr. Gőz József.

GRÓF FESTETICH GYÖRGY ÉS A MAGYAR HELIKONI UNNEPELYEK.

(Vége.)

Febr. 11-én este a keszthelyi gimnázium helyiségében kezdődött az ünnep, hol a tanuló ifjuság a *nevelők* című három felvonásos vígjátékot játszotta, melyet a pozsonyi növendékpapok 1790-ben írtak. Ezt megelőzte és követte: *Isten tartsd meg királyunkat* című ének. A praemontreiek kolostora fényesen ki volt világítva és az egész város izgatottan nézett a következő nap elé.

Febr. 12-én délelőtt Ruszek apát és keszthelyi plébános pompás nagy misét énekelt, melyen a gróf vendégeivel együtt vett részt. Ezután a keszthelyi iskolák előljárói, tanítói és tanítványai a Georgikon palotájában fogadták a grófit és vendégeit. Ekkor Liebbald Gyula, az intézet archona, deák beszédében üdvözölte az összejutottakat s kifejté az intézet célját. Beszédje, mint egy jelenvolt tudósít, szép reményekre jogosította a vendégeket. Ezután Jánosy József, Németh Péter és konyári Mihály növendékek dicsőítették a királyt, amazok latinul, de magyar versekben. Festetich Erneszt *«Egy atya halálát kesergő fiu»*-nak elegiáját olvasta fel, mire Tischer Antal és Gertinger Adolf ismét a királyt dicsőítették latin és német nyelven, ugyszintén Vadnay Lajos és Festetich Leo is. Dukai Takács Judit a király érdemeit magasztalta, Asbóth pedig Festetich Julianna halálára írt elegiáját olvasta föl, nagy éljenzés és taps közt. Nagy Józsefnek a király születése napjára írt magyar beszédje fejezte be a délelőtti ünnepélyt.

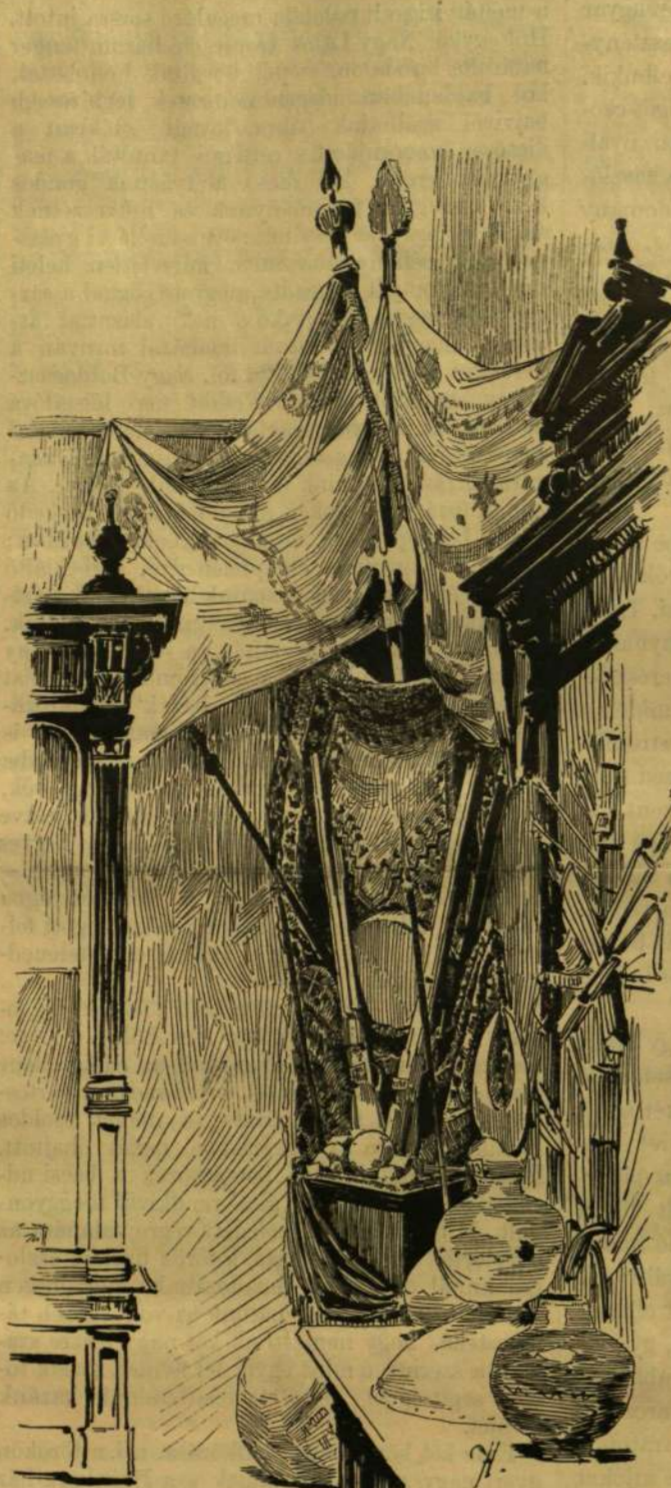
Ebéd után a Georgikon pompás kertjébe ment a társaság, hol egy arnyas helyen dudaszó mellett, míg Horváth Adám A földmívelő Varro című idylljét olvasta, a *«nagy emlékeztető»* Gyöngyösi István érdemeinek megörökítésére a négy jelen volt költő egy madár-berkenyét ültetett. Fel volt koszorúza az ásó és öntöző, meg az ültető csemete is. Tizenkét magyar juhászlegény dudaszóra tánczolt és azután a költők közül mindenki a maga számára ültetett egy-egy fácskát.

Este a Georgikon palotájában többnyire keszthelyiek zeneestélyt rendeztek, melyet *«Isten tartsd meg királyunkat»* című ének fejezett be.

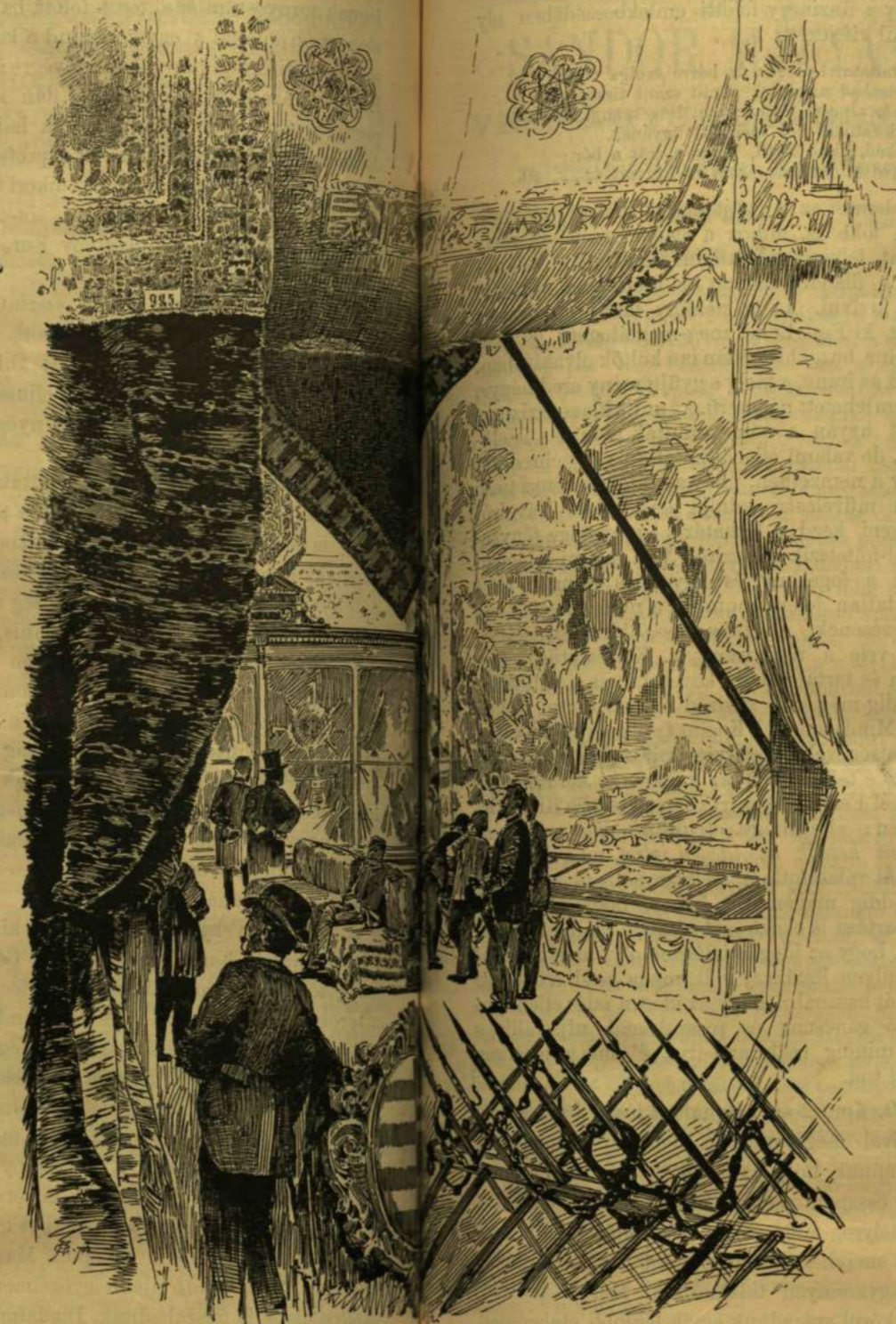
Ez az ünnepély külső története, mely mutatja, mennyire távol maradt attól, hogy belőle irodalmunkra némi haszon hárulhatott volna.

Ha valamely nagyobb szerű vállalat terve megfogant volna, melynek kivételét barátságosan elintézik, minden füst és külpompa nélkül; bizonynyára az ünnepélynek maradandó hatása lehetett volna. Így csak történeti fontossággal bírnak s szomorúan jellemzik irodalmunknak azt az iránytalanságot, melyből írónk egyrésze nem tudott magasabb célhoz jutni.

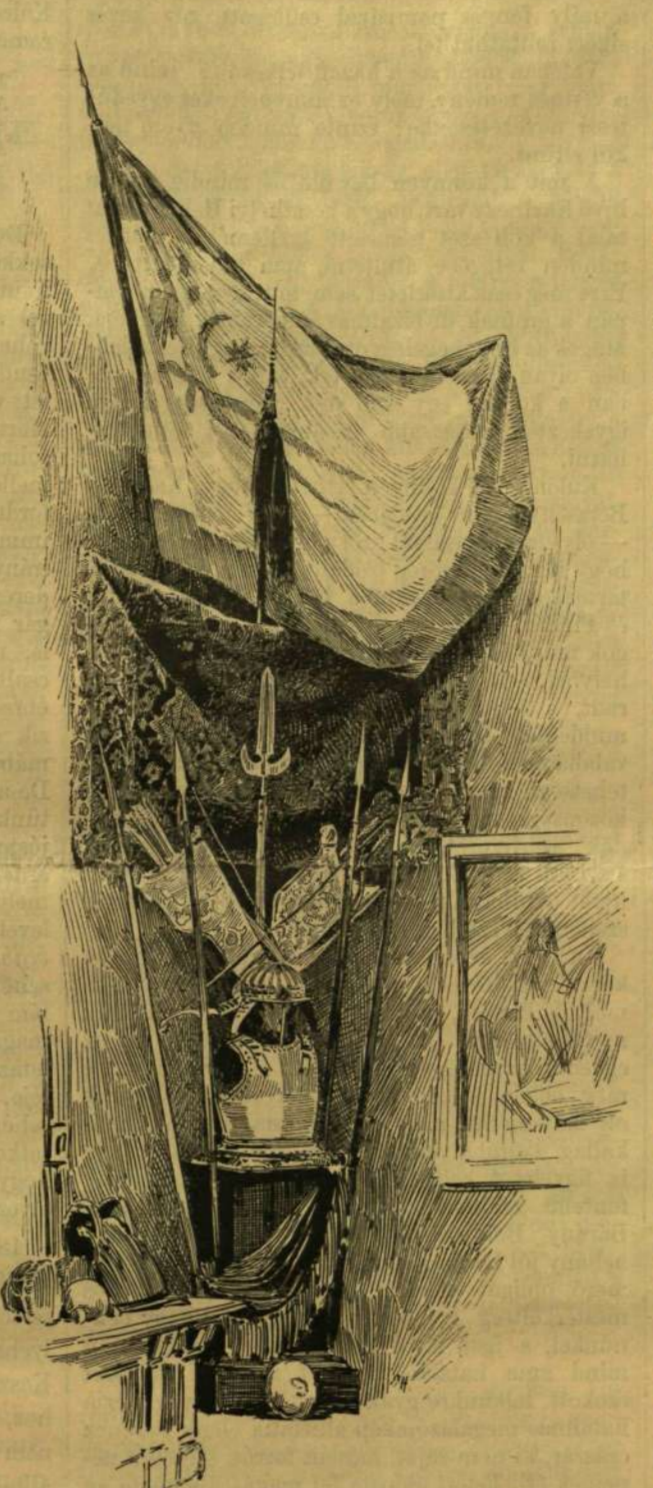
Kisfaludy itt sem tartózkodhatott Kazinczy elleni haragját. Eleesen kifakadt ellene és erős bírálat alá vette újabb működését. Berzsényi védte s

Török fegyverek, dob, kő, kartács- és ágyugolyók, hadizászlók és sátororom-disz.

A kiállítás jobboldali középtérme a Lotharing hercegnél, az előtérben a rohamgát, s fölötte a vérzászló.

Török lovassági zászló és hadi jelvények.

Gr. Esterházy László vasfegyverzete és a buzogány, mely

A kiállítás baloldali középtérme általános képe.

Csoportozat az erdélyi banderialis zászlóval.

igyekezett vele megértetni, hogy szempontjai ellen talán lehet kifogást tenni, de azért elítélni úgy mint Kisfaludy teszi, nem szabad. Maga a gróf is belevegült a vitába. Ő nem szerette azt, hogy Kazinczy különösen a németek után indul s aggodalmát fejezte ki a fölött, hogy nyelvünk tele lesz germanizmussal és latinizmussal. *«Mondtam — írja Berzsényi Kazinczynak — hogy te avval a nyelvet lágyítani és rövidíteni akarsz, de ő csak azt állítja, hogy a németizmus ellen harcolnunk kell s végre csakugyan meg kellett magamat adni, biztatván a magyar szívé grófit, hogy harcoljunk nem szükség, mert eléggé harcol az antipathia, mely e két nyelvben van.»* Kisfaludyné szintén nem jó hatást tett Berzsényire, fesszenek s kevélynek tünt föl előtte, ki a bájos Malvinát (D. Takács Juditot) is zavarba hozta. Pedig ez volt az ünnepély királynője vidám, lelkes és finom társalgási modorával.

Göndöcs István fiatal vendég, kit az ünnepély irodalmi része, úgy látszik, vajmi kevésbé vonzott, a többiek heves vitatkozásai alatt a szerelem álmaiban ringatózott, s szenvedélyre gyuladt a bájos Malvina iránt. Valószínűleg ő emlegette legtovább a Festetich ünnepélyeit.

A vendégek azonban rendkívül meg voltak elégedve a sikerrel. Csupán Berzsényi, ki haraggal vált el Kisfaludytól, táplált némi kétséget az intézet céljai iránt. Ő is lelkesülten beszélt el Kazinczynak szíves fogadtatását, hogy a gróf levett kalappal ment elébe, de azért azt írja barátjának, hogy bizony jó lenne, ha meglátogatná a Helikont, talán oly igazítást adhatna az intézetnek, mely nélkül, meglehet, hogy a célt egészen eltéveszti. Ne hallgasson Kisfaludyra, bátorítja, mutassa meg neki, hogy a nyugodt filozof csak mosolygni tud az ő vadalkozásain.

Kazinczy egész lelkesedve olvassa a tudósításokat, s azt hiszi, hogy a Festetich ünnepélyei még nagy hasznót hajthatnak az irodalomnak. Szívesen megboesát a dühös Kisfaludynak, irt is már Ruszeknek, hogy engesztelje meg, de, úgy látszik, kérése sikertelen volt.

Nem akarjuk fárasszani az olvasó türelmét valamennyi ilyen ünnepélyes összejövetel részletes leírásával. Az akkori hírlapok, *«Magyar Kurir»*, a *«Hazai és Külföldi Tudósítások»*, a *«Presb. Zeitung»* és a *«Vereinigte Ofner-Pester Z.»* részletesen ismertették ezeket. Ki az elsőt figyelemmel kíséri: fogalma van a többitől is. Ezenkívül még négyszer nyílt meg a gróf vendégszerető kastélya ilyen összejövetele: kétszer, 1818. és 1819-ben a király születése napján, s kétszer, 1817. és 1818-ban a májusi vizsgálatok alkalmával. Az 1818-iki februári ünnepélyeken Csokonai és Kazinczy, az 1819-iki pedig Zrínyi és Kis János emlékére ültettek fákat.

A májusi vizsgálatok alkalmával erős próbára tették a vendégek türelmét. Ezek nem annyira a szépirodalomnak voltak száma, mint inkább az intézetek látogatásának. Érkeztek latin, német és magyar nyelven a gazdálkodásnak nevezeteseb vagy kevésbé érdekes kérdéseiről, a szó legszorosabb értelmében kifárasztva a jelenvoltak figyelmét. S akkor álltak elő a tanulók szárnypróbatársaikkal, melyek természetesen, mind elhangzottak. Előadtak egy-egy rég feledett színművet (tanodai drámát), osztogatott az intézet asszesszori méltóságokat is, de valamennyi ünnepély, melyet rendeztek, nagyon kevés és felületesez izlésről s csekély jártasságról tanuskodik az irodalomban.

Mit használt az, hogy régibb és újabb írónk emlékét egy-egy elültetett fácskával örökítették meg? Mennyivel célirányosabb lett volna, ha Gyöngyösi és Csokonai összes műveit kiadják, és így azt a nagy mulat, melynek emlékein oly édesen el tudtak merengeni, összekötésbe hozzák a jelennek, megmutatva, hogy még van remény az ébredésre és fejlődésre.

Festetich gyámoltani kívánta az irodalmat és annak képviselőit. Fejér György, Virág Benedek, Berzsényi, D. Takács Judit, Kulesár István stb. némi honoráriumban csakugyan részestültek; de ezzel a gróf csupán ama dicsőítésekért kívánta háláját leróni, melyekkel személyének adóztak a nevezett írók.

A többi ünnepélyeken a jelenvolt írók közül csak Horváth Adám és D. Takács Judit vettek részt. Ezek mindig találtak újabb-újabb tárgyat, melylyel a jószívű mecenásznak kedveskedhettek. Mindkettő hajlandó volt az obligát dícséret minden nemét kimeríteni s lantjok folyását hangoztatá a Balaton kies vidékének szépségét, a keszthelyi arnyas

berkek közt andalgó képzelem játékát; s különben Horváth Ádám olykor az ünnepély után egyre rögtönzött epigrammáit. Ő különben is nagy rögtönző hírében állt. Egyszer Kazinczynek azt beszélté Orczynál, hogy ha állandó színházunk lenne, ő minden héten írna egy eredeti színművet.

Annýt azonban el kell ismernünk, hogy a meghívást Horváth Ádám és D. Takács Judit vették a legkomolyabban. Ők csakugyan tanítani akarták az ifjúságot s mindig vittek költeményeket magokkal, hogy azokat az ünnepélyen fölolvassák, mi úgy látszik, a költők és írók nagy részének nem igen tetszett. Ha épen jó kedvében volt Horváth, még énekelte is, mint Kazinczy nem minden gúny nélkül emleget. Berzsenyi csak később küldött egy ódát. Kisfaludy, mondják, vitt magával, de a gróf nem engedte meg felolvasását, mert őt szerfelett magasztalta, a többi arisztokraták ellen pedig sértő gúnnyal kelt ki. Kazinczy örömet fejezte ki, hogy Berzsenyi nem vitt tényleges részt az ünnepélyben. Ha ő ott lett volna, hasonlóképp eszelekedett volna. Látszik, hogy ekkor még sok volt költőnk jellemében abból az elzárkozottságból, mely minden nyilvános feltűnéstől szeretett volna távol maradni. S mintegy akarva, nem akarva erősbítették meg a közönségnek abbéli felfogását, hogy a költők egészen más emberek, mint a többiek, mi még mai nap sem szűnt meg teljesen. Bizonys mystikus homálylyal körvezték magokat, mi nem igen szolgált előnyükre. Maga Festetich is ily felfogással lehetett Berzsenyiről, kit a „*magyar magyarságára*” (hogy t. i. elmenjen hozzá) szólít fel Berzsenyi, minden kétségei mellett is az intézet czéljai iránt, szívesen ellátogatott volna még többször is a keszthelyi Helikonhoz, ha 1817. végén Kőlcsey szigorú bírálat alá nem vette volna költeményeit. Ismerjük e bírálat minden eredményét. Berzsenyi úgy hitte, hogy Kazinczy titmátusa szerint bírálatot meg se elhídegetül írta is. Most már nem is gondolt a Helikonra: minden idejét és kedvét, a mely nem sok volt, az ellenbírálat vette el.

A dunántúli írók szintén rossz néven vették a bírálatot s elhatározták, hogy kedves költőjük goromba recensensét illendőkép megfenyítik s letétetik vele a tollat. De bizony addig készültek, míg Kőlcsey egy újabb bírálatot lépett föl s ellemeltnémettá. Esméi tisztasága és fegyelmezett okoskodása, határozott ítélete s annak szigorú megfélélnkítették egy időre az egész magyar irodalmi világot úgy, hogy senki sem mert ellene föllépni; igaz, hogy magát teljesen népszerűtlenné tette. Berzsenyi ellenbírálatát nem merték kiadni s általában Kőlcsey egy rettenthetetlen kritikán színeben tünt föl.

A Festetich kastélyában megfordult vendégek nem egyszer keltek ki szintén ellene. Gyanúsították magát Kazinczyt is, mi épséggel nem kedvezett a merész újító terveinek. Mindezt jól tudta Kazinczy, ki az egész országot behálózta leveleivel, azért nem is számított rá, különösen azok után, miket Berzsenyitől hallott, hogy ő még csak szóba is jöhessen az ünnepélyeken, melyek nyílt tüntetéseknek tetszettek az ő nyelvújítása ellen, hol kezdő poétát azért nem élvezhettek, mert sok új, eddig még „polgárjogot nem nyert szót” használt.

Azonban Kazinczy fejlődő hírneve megváltoztatta e véleményét rövid időn; nem lehet ugyan tudni, mi okozta ezt voltakép, tény, hogy, bár a gróf akaratellenére, az 1818. februári ünnepélyen már az ő emlékére is ültettek egy szál esemetét.

Kazinczy így, hiúságának némileg tömjénezetni érezve, s különben is simulékony, könnyen engesztelődő és türelmes természetű levén: elfeledte sérelmeit, s a kitüntetést megköszönendő, egy szép költeményt írt a gróf érdemeiről s azt levél kíséretében elküldte hozzá, melyben önmaga bevallja, hogy az íránta nyilvánuló figyelmet nem hitte, nem is álmolta volna. „Bár maradéknál folytatja — kik érdemeinket igazabban fogják megszabni, mint a jelenkor, javallhassák e tettet! bár későbbi dolgozásaim méltónak kiálthatassanak szerencsémre, melyet most egyedül az Excellentiád jóságának köszönhetek. Keszthelyhez csatlolva a kegyesség által, igyekezni fogok még e nyáron megjeleníteni Excellentiád előtt, hogy végre ne legyen okom pirulni, hogy soha nem láttam azt a nagy férfit, a kinek elkezerte örök áldásban lesz a nemzet előtt, s annak mások által is irigylett alkotásait” stb. Költeményét az utolsó helikoni ünnepélyen olvasták fel s alkalmasint ez volt a Berzsenyi ódáján kívül egyik legkiválóbb eredménye a Helikonnak, mely

a mely fényes pompával csillogott, oly kevés sikert mutathat fel.

Valóban mind az a hazafi-lelkésülés, mind az a vérmes remény, mely az ünnepélyeket egyedül teszi nevezetessékké: szinte minden nyom nélkül eltűnt.

A mit a könnyen hevülő és mindig erősen hívó Kazinczy várt, hogy a keszthelyi Helikon utat talál a költészet nemesítő szellemét a nemzet minden rétegébe áttűntetni, nem teljesedett be. Erre még csak kísérletet sem tettek, mi nem csupán a grófnak, de bizalmas embereinek is hibája. Magok az írók megelégedtek azzal, hogy Festetichben olyan macenást nyertek, kibe hasonló abban a korban egy sem volt. S épséggel nem igyekeztek magasabb eredményeket fölmutatni.

Különös, de könnyen érthető, hogy Kazinczy Berzsenyire írt levelében — 1817. márc. 13-án — oly elragadtatással szól a helikoni ünnepélyről, hogy azt a régi görög irodalmi versenyekkel nem tartózkodik párhuzamba hozni. „Ha Herodotus és Pindár — írja — olvashatták a népnek a magok munkáit, mi válhat még nekünk is Keszthelyből?” De örvend, hogy Berzsenyi néma maradt, s ő egyetlen egyben sem vett részt. Pedig mindenféle irodalmi ünnepnek a világban, mely valaha tartott, csak úgy volt hatása, ha elismert tehetségű költők igyekeztek legjobb műveikkel a közönséget nemessen szórakoztatni. Hogy a kezdők számpörbálgatásait ezek meghallgassák s azokra véleményét mondják; ebből magok az ifjak okulhattak, de a jelen voltak vajmi kevés szellemi élvezetben részesültek.

Az 1817. évben tartott két ünnepély terméke közzé van téve a „*Helikon*” című könyvben, melyet Ruzsák, Petróczy és Asbóth bocsátottak nyilvánosságra 1818-ban Keszthelyen. Ez az egyedüli eredménye a Festetich Helikonjának. De még ebben a könyvben is keresve-kereshetünk oly költeményt, mely méltó volna, hogy esztetikailag számba vétezzék, s mely abban a korban is figyelmet kelthetett volna. Ha Berzsenyinek fontebb említett költeményét nem számítjuk, Bárány Boldizsárnak és D. Takács Juditnak néhány jól hangzó strófiáján kívül az egész könyv merő obligát dícséret, szertelen magasztalás és mesterkelttség gyűjteménye. Hídegen hagy bennünket, s igen távol maradunk elolvasása után mind ama hatástól, melyet a valódi költészet szokott lelkünkre gyakorolni. A kevély francia hatalmas megálázójaképp állítatik elénk Ferenc császár, ki nem saját, hanem forrón szeretett népeinek érdekeiért áldozta fel magát. Beutazta az országot, saját szemével tapasztalva a nemzet bajait, elhagyatottságát és romlását. Megjelenése már magában felvilányozta a kedélyeket. Mindenütt nagy és fényes ovációkkal fogadták. Neve napját, mely egyszersmind házasságának is évfordulója volt, szokatlan fényvel és pompával ülte meg az egész ország. De Keszthely legjobban kitéte magát.

„Keszthelyi genialis ura — írja a „Tudományos Gyűjtemény”-nek egy jelenvolt — némely meghívott mindkét rendbeli szomszédinak társaságában, ha nem annyi füsttel is, de bizonyosan nagyobb hazafisággal és magyar nemzetiséggel, nagyobb szívvel és lélekkel, a közjónak nagyobb előmozdításával (négyezeröttszáz forintot jótékony czélra kiosztott) és mind a nemzetnek, mind királyának nagyobb hasznával jelentette ki mind hív jobbagyi, mind hív és erős hazafiai szeretetét és tisztelőt.” Mi azt hisszük, hogy e tudósítás épen azt igyekszik elhallgatni, a mi az ünnepélyeket leginkább jellemezte: a külpompát, fényt, czeremoniát.

Ferenc iránt tanusított hódolat, jobbagyi ragaszkodás mind az, mit a jelen voltak hallhattak. Ez az egyetlen eszme, mely e kísérletekben annyiszor ismétlődött. Mellette magának a grófnak áldozatkészsége, bölcs mérséklete, vendégszeretete találnak még dícsőítőkre. S ezek közt, minden kétségen kívül, Berzsenyi és Kazinczy érdemeinek legtöbb figyelmet.

A „*Hymnus Keszthelyi isteneihez*” ama kettős hatalmat dicsóti, melyet Festetich oly szerencsésen összekapcsolt. Egyik a földmívelés, mely kiválólag anyagi világunkra vonatkozik, másik a költészet, mely a szellemet foglalkoztatja. E „kis magyar Weimar” megmutatja az egész országnak, mire képes a jóakarát, a nemesszívűség.

Kazinczy nyíltabban szól a grófhoz. Egész jellemét festeni igyekszik néhány sorban, s körülbelül abból az általános eszméből indul ki, melyet

Kőlcsey a Kazinczy fölötti emléksbeszédében oly remekül kifejezett.

Javaltatni kedves: de bére szolgálja vágy. A szabad megezi, a mit szent tiszte hágy; S bár nincsen, és bár nem lesz tanuja tetteinek, Alkotótok hoz szeretet ügyének. Néked, diós férfi, maga a tett a bér: Érted te, az fires lármá s a hír mit ér... stb.

De lenne az a gyűjtemény, melyről szólnunk, sokkal jobb is, a hozzá a magas eszméhez, mely íróinkat lelkesítette, aligha járult volna valamivel s a diadalt nagyon kis mértékben segítette volna kivívni. Az a néhány tanult és olvasott vendég, ki Festetichet meg-méltogatót, bajosan lett volna buzgóbb ezután is a költők olvasásában. Mert az az irány, a mely e gyűjtemény eredménye, sohasem lehetett népszerű. Az antik klasszicizmus mellett ugyan a német minták utánzása is előfordul, de valami ellenállhatatlan vágy ébrednek immár a nemzetben, mely a költészet nemzetiség irányú művelésére utalja költőinket. Távolról derengeni kezd a láthatár s egy gyöngye fényűgár föl-föltetszik messziről. Van valami a lében is, mi a fogékony és figyelmes szemlélő előtt csalahatalan jeleit mutatja a nemzetiség felénk ébredésének. Az izlés lassankint megváltozik s vele a régi irány is. Költészetünk formában és tartalomban követni fogja e változást. De addig még egy évtized fog elvonulni fölöttünk. Mindazonáltal Kazinczy egy valódi vates jóstehetségével előre éri e változást. Rendkívül érdekes e tekintetben az a pár szó kommentár, melyvel Festetichhez írt versét kíséri a Kishezírt levelében: „Mint hogy olvasóink most nem szenvedhetni kezdik az idegen izlést. magyar izlésű schémát választottam, melyben soha nem gyakorlám eddig magamat.” Lehet, hogy elleneinek magatartása is okozta ezt részben, de az igen jellemző, hogy az idegen izlésnek oly nagy bámulója, milyen Kazinczy volt, maga kezd a nemzeti schémát használni, hogy az idegen izlés ellen mutatkozó gáncsnak és rosszálásnak utját állja, s hogy mindig csak azt írja, a mit a közönség élvezni tud.

1819. apr. 2-án meghalt a jószívű macenás. Halálával megszüntek a helikoni ünnepélyek, jelül annak, hogy az írókat csupán az ő szemelvényben összpontosult ama mely tisztelet vonássa Keszthelyre, mely sokszor közeljárt a csodálat-hoz, s melyhez hasonlót újabb történetünkben nem egykönnyen találhatunk. Mély részvételt álltát körül századunk egyik legjobb emberének ravatalát s költőnk kifejezett igyekeztek adni az egész nemzet gyászának. Éreztek, hogy annyi áldozatkészség és szives jóakarát már magokban magasra emelik nevét s átadják az utókor emlékének. Tudták, hogy, ha nem is érte el minden kezdeményezése a kívánt sikert, ha nem juthatott is el mindig a czélhoz vezető ösvényre az irodalom iránti nemes szándékában: egyet el kell ismernie még ellenségének is, hogy rangjához s magas állásához semmit sem tartott nem illőnek, mi a tudomány és magasabb műveltség szolgálatában állt. A keszthelyi kastély szívesen nyílt meg a közöny és részvétlenség ellen eladódó hiába küzdött íróinknak, s a lelkes házigazda nem eresztett el egyet is közülök a nélkül, hogy ne igyekezett volna vigasztalni, segíteni, pártfogolni, hol arra csak valami alkalom kínálkozott. Az okoskeresőt mintagazdálkodás egyik legbuzgóbb előharcosát veszté el benne s a szegénysorsú ifjak nagy száma maig is áldja halhatatlan emlékét. Szépen mondja róla D. Takács Judit egyik kiadatlan költeményében, hogy:

A Teremtő öt nem földi embernek Alkotá, hanem, hogy példát sok ezerek Adjon Bölcs élete.

Világitson fényle, mint égő gyertyának, Mutassa, mit hozhat egy hazafinak A haza szeretete.

Homálylyal nem fűdi öt semmi idő, Szent hívvel említi majdan a jövendő, Mint egy volt földi Isten.

Dr. VÁCZY JÁNOS.

SÁNDOR MÁTYÁS

VERNE GYULA REGÉNYE.

FRANCIÁBÓL FORDITOTTA HUSZÁR IMRE

Egyedüli jogdíj-töltő magyar kiadás.

ÖTÖDIK RÉSZ.

Ötvenharmadik folytatás.

II. A golyák ünnepe.

A Szung-Ettelate síkság, mely Tripolisz falai előtt fekszik, november 23-án sajtószertű látványt nyújtott. Ki mondhatta volna meg ezen a napon, vajjon kopár vagy termékeny-e ez a síkság? Hiszen egészen ellepték a csótárokkal és ríktó szintű lobogókkal díszített tarka sátrak; a nyomorúságos kinézésű gurbik, melyeknek színehágyott és össze-vissza foltozott vízsnál csak nagyon fogyatékosan védelmezhetők meg látogatóikat a „szibly” nevű kellemetlen, száraz déli szél fuvalatai elől; itt egy csapat, keleties pompával felkantarozott ló állt, ott néhány mehari nyújtá ki a fővényen laps fejt, a mely félíg kiürült földlőhöz hasonlított, amott ismét apó szamarak lézengtek, a melyek akkorák voltak, mint egy nagy kutya és nagy kutya, a melyek nem voltak kisebbek egy-egy apró szamárnál és ösvérek óriási arab nyergekkel, a melyeknek kápája és hátulsó része kidomborodik, mint a teve pupja; lovasaik, a hátukon függő puskával, melükig felhuzott térdeikkel és lábaikat megfeszítve a papucs alakú kengyelvasban, a férfiak, nők és gyermekek sűrű tömege közt vágattak ide-oda, nem törődve azokkal, a kiket utjokon letaposatának; végre a legnagyobb tért foglalta el a benszülőttek nagy tömege, a kik csaknem mindnyáján a barbareszk „haulyt” viselték, a melyben a nőket nem lehetne megkülönböztetni a férfiaktól, ha az utóbbiak a lepel redőt nem tűnék össze a mellükön egy részzel, míg ellenben a nők a lepel felső csucsat átvetik a fejükön, ugy hogy az arcukból csupán a balszemük látszik. Ez az öltözék a társadalmi osztályok szerint változik: a szegényeknek a hauly csak egyszerű gyapotszövetből készült köpeny, a melyet a meztelen testükre öltenek fel, a vagyonosabb osztályok az arabok zubbonyát és bő bugyogóját viselik, a gazdagok pedig a pompás kék és fehér kockás keleti ruhákat és ezek felett a második, a csalán szövetű haulyt, a melynél a selyem csillagása összevegytül a gyapot puhaságával az arany himzettől ing felett.

De vajjon csak maguk a tripolisziak sereglétek-e egybe ezen a síkon? Nem. A főváros körül gadameszi és szoknai kalmárok is sürgölődtek, szerezsen rabszolgákból álló kíséretükkel; zsidók és zsidónők a vidékről, az utóbbiak földetlen arcezal és bugyogóba szorított zömök, épen nem deli természetű; négerék egy szomszéd faluból, a kik elhagyaták nádból és pálmából összetakolt nyomorult kunyhóikat, hogy részt vehessenek a nyilvános ünnepélyességen és a kik gazdagabbak levén ékszerék, mint fémernemű dolgában, karjaikon réz-karpercezeket, nyakukban kagylóból vagy vadállatok fogaiból készült nyakláncokat, orrcimpájukban és füleiken ezüst karikákat viseltek; továbbá a nagy Syrta partjaiáról érkezett beauliek és avagirek, a kiknek a datolyapálma adja a bort, a gyümölcsöt, a kenyeret és a esemet. Végre a mórok, a berebek, a törökök, a beduinok és a „mustafizok” vagyis európaiak e sokadalma közt a helybeli pasák, sejkék, kadik és kaidok sétáltak, átvágván a raják tömeget, a mely alázatosan és óvatosan szétvált a katonák meztelen kardja vagy a zaptiek pálcája előtt, mikor felségek egykedvűségével megjelent a török birodalom e tartományának főkörmányzója, a ki a szultán nevében kezeli a közigazgatást.

Az egész tripoliszi kormányzás lakosságát másfél millióra teszik, ide nem érve a hatezer főnyi katonaságot, a melyből ezer ember jut Dsebelre és ötszáz a cyrenei tartományokra, — maga Tripolisz, a főváros, azonban csak 25,000 lakóval bír. De bizton állíthatjuk, hogy e napon a lakosság számát legalább is megkétszereztek a tartomány minden részéből odaesődül kíváncsiak. Igaz, hogy ezek a „vidékek” nem kerestek szállást a fővárosban. A megerődített város nem épen ruganyos falai közt sem a házak, a melyek az építési anyag rossz minőségénél fogva csakhamar romba dőlnek, sem a szűk, tekervényes, kövezetlen utcák, a melyekben az eget is alig lehet látni, — sem a molo mellett levő vá-

roszész, a hol a konzulátusok vannak, sem a nyugati városrész, a melyben a zsidók laknak, sem az, a mi a városból a muzulmán faj számára fenmaradt, nem lettek volna képesek az ennyire felszaporodott lakosság befogadására.

De a Szung-Ettelate síkság elég tágas volt a nézők tömegének, a mely megjelent a golyák ünnepe, melynek legendája maig is nagy tiszteletben tartatik Afrika keleti országaiban. E síkság, a Szahara egy darabja, a melyet a tenger néha, nagy nyugati szelek dühöngésekor elborít, három oldalról veszi körül a várost, körülbelül egy kilométernyi szélességben. Egy szembeszökő ellentétét fogva déli határánál a Mensie oázis kezdődik, vakító férszerű házaival, kertjeivel, a melyeket egy sovány téhen által mozgásba hozott bőr „noríá”-val öntöznek, narancs- citrom- és datolya-erdővel, bokraival és virágos lugaival, antilopeivel, gazzelláival, flamingóval és harminezernyi lélekszámot meghaladó lakosságával. Rajta túl a sivatag van, a mely Afrika egyetlen pontján se közelíti meg ennyire a Középtengert, a sivatag, mozgó fővényével, végtelen homok-szönyegével, „a melyen”, — mint Kraft báró mondja, — „a szél ép oly könnyen ver fel hullámokat, mint a tengeren;” — a lybiai oceaán, a melynek a szinte megapíthatatlan porból támadó ködök se hiányoznak.

A tripoliszi kormányzás, — a melynek területe csaknem oly nagy, mint egész Franciaország, — a tuniszi kormányzás, Egyiptom és a Szahara közt terül el és háromszáz kilométernyi hosszú tengerparttal bír a Középtengelen. Sárkány, miután Tetuánt elhagyta, ezen országra menekült, a mely egyike éjszaki Afrika legkevesebb ismert országainak és a hol az ember legtovább kikerülhet mindennemű nyomozást. Tripoliszi születésű levén, csakis szülőföldére tért vissza, a mely legelső kalandjainak színhelye volt. Az olvasó nem felede el, hogy ezenkívül tagja volt éjszaki Afrika leghatalmasabb szövetségének, ennélfogva hathatós segíélyre számolhatott a szenuszistáknak, kiknek tevékeny ünyöke gyanánt meg nem szűnt működni külföldön a löszerek és fegyverek bevásárlásainál. Mihelyt Tripoliszba ért, azonnal a marokkaim, Sziði Hasszán házánál telepedett meg, a ki a kerületbeli szövetséget elismert feje volt.

Sárkány elhagyta Monte Carlót, miután Torontál Simonat a nizzai uton, előtte maig is megfoghatlan módon, kézrekerítették. Néhány ezer frank, a melyet a legutóbbi nyereségből félretett és eléggé óvatos volt nem közzéadni az utolsó tételre, jó szolgálatokat tett neki az utazási és egyéb előre nem látható, nélkülözhetetlen költségek fedezésénél. Valóban oka volt attól félni, hogy Torontál Simon kétségbeesésében hajlandó lehetne boszut állni rajta, akár az által, hogy a multat felfedezé, akár az által, hogy Száva tartózkodási helyét elárulja. A bankár tudta, hogy az ifjú leány Tetuánban volt, Namir kezei közt. Ez volt az ok, a mely miatt Sárkány elhazrotta, hogy rögtön elhagyja Marokkót.

Tagadhatatlanul óvatos és eszélyes elhatározás volt, miután Torontál Simon nemokára meg is mondta, melyik országban és melyik városban tartják fogva az ifjú leányt, a marokkói nő őrizete alatt.

Sárkány tehát elhatározta, hogy a tripoliszi kormányzásban fog menhelyt keresni, a hol nem lesz hiányával sem a cselekvési, sem a védelmi eszközöknek. De, mint az orvos is belátta, nagyon kockázattal vállalkozás lett volna akár gőzhajón, akár az algiri vasuton odautaznia. Czélszerűbbnek találta egy szenuszista karavánhoz csatlakozni, a mely kivándorolt a cyrenei tartományból és utközben újabb hivatelt toborzott Marokkó, Algir és a tuniszi kormányzás vilajetjében. A karaván, a mely előtt kétezer kilométernyi ut állt Tetuántól Tripoliszig, a sivatag éjszaki határszélén, október 12-én indult utnak.

Most tehát Száva teljesen elrablónak kezei közt volt. De elhatározását ez se rendítette meg. Se Namir fenyegetései, se Sárkány haragja nem voltak képesek hatást gyakorolni rá.

Mikor Tetuánból elindultak, a karaván már mintegy ötven szövetségeti tagot vagyis khuánt számlált egy imám vezérlete alatt, a ki az egész csapatot katonailag szervezte. Egyébíránt nem szándékoztak átmenni a francia uralom alatt levő tartományokon, a hol a karaván átkelése bizonyos nehézségekkel járhatott volna.

Az afrikai szárazföld az algiri és a tuniszi partok alakulása következtében ívet kepez, a nagy

Syrta nyugati partjait, a mely hirtelen dél felé kanyarodik. Ebből az következik, hogy Tetuántól Tripoliszig az a legrövidebb ut, a melyet ezen iv hurja képez és ez az ut éjszak felé nem is nyúlik fel messzebb Laghuatnál, a mely a legutolsó francia városok egyike a Szahara határszélén.

Mikor a karaván a marokkói területet elhagyta, előbb elhaladt ama gazdag tartományok határán, a melyek Algirhoz — az Uj-Franciaországhoz tartoznak. Algir valóban Franciaország, sokkal inkább mint Uj-Kaledonia, Uj-Holland és Uj-Skótország — Skótország, Holland és Kaledónia, mert csak harmincz órányi tengeri ut választja el az anyaországtól.

A karaván a Beni Maten, Ulad-Nail és Sarfat-El-Hamel kerületekben néhány szövetségeti taggal szaporodott és létszáma máris meghaladta a háromszázat, mikor a nagy Syrta határán elérte a tuniszi tengerpartot. Ekkor folyvást a parton haladhatott tovább, és a tartomány különböző faluiban még újabb khuánokat toborzván, november 20-ika körül, hat heti utazás után, a kormányzósg határához ért.

Tehát abban a pillanatban, mikor a golyák ünnepeit nagy zajjal megünnélték, Sárkány és Namir csak három nap óta voltak Sziði Hasszán mokaddem vendégei, a kinek háza most Sándor Száva börtönévé lett.

E ház, a mely felett egy kareau minaret emelkedett, néhány lörséggel ellátott ablaklattan fehér falaival, mellvédés terrasszaival, alacsony kapujával némileg egy kis várhoz hasonlított. Voltaképen valóságos zauja volt, a városon kívül, a homoksíkság és a Mensie ültetvényeinek határán. Magas falkerítéstől övezett kertjei már az oázisba mélyedtek.

A belseje megfelelt a szokásos arab lakásoknak, csak hogy egy helyett három udvara volt. Az udvarok körül egyenes szögletben ívezetes és oszlopos folyosók nyultak el és a ház nagyrészt gazdagon burorozott szobái a folyosókra nyultak. A második udvar végén a mokaddem látogatói vagy vendégei egy tágas „kifítá” vagyis csarnokot találtak, a melyben nem egy tanácskozás tartatott már Sziði Hasszán elnökelete alatt.

Nemcsak a magas falak védelmezték a házat, hanem nagyszámu szolgaszemélyzet is, a mely a biztonság felett örködhetett a nomád barbareszkek, sőt a tripoliszi hatóságok támadása esetén is, a melyek igyekeztek féken tartani a tartománybeli szenuszistákat. Mintegy ötven szövetségeti tag tartózkodott a házban és valamenyien jól fel voltak fegyverezve, akár védelmi, akár támadó fellépésre.

Egyetlenegy ajtón át lehetett bejutni a zaujába, de ezt a tömör és erősen megvasalt ajtót betörni nehéz dolog lett volna és a kik mégis betörték, nehezen mehettek volna tovább a küszöbnél.

Sárkány tehát biztos menhelyet talált a mokaddemnél. Itt remélte tervét végrehajthatni. Szávával való egybekelése igen tekintélyes vagyont fog a kezére juttatni és szükség esetén számolhatott arra is, hogy segítségére lesz a szövetséget, a mely sikerében közvetlenül érdekelve volt.

A Tetuánból érkezett, vagy a vilajetekben összetoborzott szövetségeti tagok elszédtek a Meneie oázisban, de készen álltak összegyülekezni a legelső jeladásra. A golyák ünnepe épen a Szenuszizmus ügyét volt előmozdítandó, a nélkül, hogy erről a tripoliszi rendörség sejtelmel bírt volna. Itt, a Szung Ettelate síkságon fogják megkapni az észak-afrikai khuánok az utasításokat a muftiktól, hogy hajtsák végre az összpontosulást a cyrenei területen és e tartományból valóságos kalözbirodalmat alakítsanak egy kalifa mindenható főhatósága alatt.

A körülmények kedvezők voltak, mivel épen a cyrenei tartomány Ben Gházi vilajetjében számlált a szövetséget leg több tagot.

Azon a napon, a mikor Tripoliszban a golyák ünnepeit készülték megünnélni, három idegen sétált a néptömeg közt a Szung-Ettelate síkságon.

Ezeket az idegeneket, e muszafirokat, senki sem ismerte volna föl európaiánul arab jellemükben. Különbén a három közül a legidősebbik a magát oly tökéletes otthonossággal hordta, a minőt egyedül a hosszas megszokás után lehet elsajátítani.

A három idegen Antekirt orvos, Báthory Péter és Ferrato Luigi volt. Pointe Pescade és Cap Matifou a városban maradt, a hol bizonyos előkészületekkel voltak elfoglalva és az események színhelyén kétségkívül csak akkor fognak meg-

jelenni, mikor ideje lesz eljátszani a szerepüket. — Ezelőtt alig huszonegy órával vetett horgonyt a 2-dik számú *Elektrik* ama hosszú sziklák mögött, a melyek mintegy a tripoliszi kikötő természetes védőfalait képezik.

Az átkelés visszatérőben ép oly gyors volt, mint oda menetkor. Három órai időzés Philippevilleben, a filipai kis öblökében, ennyi kellett hozzá, hogy az utasok ellássák magukat arab öltözetekkel. Aztán az *Elektrik* rögtön elindult ismét, a nélkül, hogy jelenlétét még csak jelezték volna is a numidiai öblöben.

Következésképp, mikor az orvos és kísérői partra szálltak, nem a tripoliszi rakparton, hanem a kikötőn kívül levő sziklákon, nem öt európai tette lábát a regenszég területére, hanem öt keleti, a kiknek öltözéke nem vonhatta magára a figyelmet. Talán Péter és Luigi, a szokatlan jelmezben, elárulták volna magukat a figyelmes szemlélő előtt, de Pointe Pescadenál és Cap Matifounál, a kik az akrobaták sokféle jelmezeseréhez szokva voltak, nem lehetett ilyesmitől tartani.

Az *Elektrik* éjnek idején elrejtőzött az alig, vagy éppen nem őrözt partvidék öblöskéinek egyikébe. Itt kellett készen állnia az utrakelésre a nap vagy az éjszaka bármelyik órájában. Az orvos és társai, mihelyt partra szálltak, azonnal felmentek a sziklás parton, végig haladtak a kikötő ama rakpartján, a mely a Bab-el-bakrhoz, a tengeri kapuhoz vezet és a város szük utczába értek. A legelső szálloda, a melyet találtak — és a választék nem igen nagy volt — elfogadhatónak látszott előttük néhány napi, vagy esetleg néhány órai tartózkodásra. A szállodában középsorsú utasoknak, egyszerű tuniszi kalmároknak mondták magukat, a kik Tripolisban való átutazásukat fel akarják használni a gólyák ünnepének megtekintésére. Miután az orvos ép oly hibátlanul beszélt az arab nyelvet, mint a Közép-tenger partvidékeinek egyéb tájszólamait, nem kellett attól tartania, hogy a kiejtése elárulhatná.

A fogadás, egy vastag és nagyon csacska ember, a legnagyobb előzékenységgel fogadta az öt utast, a kik azzal tisztelték meg, hogy hozzá szálltak. Az orvos hagyta őt beszélni, sőt kérdéseket is intézett hozzá és csakhamar megtudott bizonyos dolgokat a melyek őt közvetlenül érdekelték. Mindenekelőtt megtudta, hogy egy karaván érkezett legutóbb Marokkóból Tripolisba, megtudta, hogy Sárkány, a ki a kormányzósgában a nagyon ismeretes egyéniségek közé tartozott, szintén a karavánnal jött és Szidi Hasszán házához szállt.

Ezért volt, hogy az orvos, Péter és Luigi még ugyanazon este nagy óvatossággal, nehogy észrevegyék őket, a nomád tömeg közé vegyültek, a mely a Szung Ettelate síkságon tanyázott. Sétaközben szemügyre vették a moháddem házáat a Mensie oázis szélén.

Itt volt tehát bezárva Sándor Száva! Mióta az orvos Raguzában járt, az atya és leánya soha se volt ily közel egymáshoz. De e perczen egy áhaghatatlan válaszfal emelkedett köztük. Péter, az ifjú leány megszabadítása érdekében, bizonynyal kész lett volna mindenre, még arra is, hogy Sárkánnyal egyezkedjék. Sándor Mátás gróf is kész volt átengedni neki azt a vagyont, a mely után a nyomorult ember áhitozott. De másrészt azt se felelheték el, hogy Báthory István és Zathmár László feladójának bűnhődnie kell.

Mindazonáltal a jelen körülmények közt Sárkány kézrekerítése és Száva kiszabadítása Szidi Hasszán házából csaknem legyőzhetlen nehézségekkel járt. Vajjon fortélyhoz kell-e folyamodni az erőszak helyett, a mely nem használható? Vajjon a másnapi ünnepély fog-e alkalmat nyújtani a fortély alkalmazására? Igen, kétségkívül és ez volt a Pointe Pescade által indítványozott terv, a melylyel az orvos, Péter és Luigi egész este foglalkoztak. E terv végrehajtásával a derék fiu az életét fogja kockáztatni; de ha sikerül bejutni a mokáddem házába, talán sikerül Sándor Szávát el is szökettetni. Pointe Pescade ügyessége és bátorsága előtt semmi se látszott lehetetlennek.

Az elfogadott terv végrehajtása miatt ment

tehát az orvos, Péter és Luigi másnap délután három óra tájban a Szung Ettelate síkságra szemlét tartani, mialatt Pointe Pescade és Cap Matifou előkészültek a szerepekre, a melyeket az ünnepély alatt szándékoztak játszani.

Mindez örügi semmi sem engedte sejtetni azt a zajt és élénkséget, a mely a síkságon uralkodni fog a megszámlálhatlan fátylák világánál, mikor az este elérkezik. A sűrű tömegben alig lehetett volna észrevenni a nagyon egyszerű ruhákban járókelő szenuszista párthiveket, a kik csak szabadkőművesi jelekkel közölték egymással főnökeik parancsait.

Helyén lesz itt megismertetünk a keleti, vagy helyesebben afrikai legendát, a melynek főmozzanatait készülték ábrázolni a gólyák ünnepén, a muzulmán népek nagy öröme és gyönyörűségére.

Elt hajdan az afrikai kontinensen egy dsin-faj. Ezek a dsinek, Bu-lebrsz név alatt, nagy területen laktak a Hamada-sivatag határán, mely Tripolis és a fezzani királyság közt feküdt. Hatalmas és rettegett, e mellett igazságtalan, hitszegő, kötekedő, embertelen nép voltak. Afrika egyetlen fejedelme se bírta őket megfékezni.

A LOVASOK ELSÜTÖTTÉK HOSSZU PUSKÁIKAT.

Történt egy napon, hogy Szulejmán proféta megkísérelé, nem megtámadni, hanem megtéríteni a dsineket. E célból el is küldé hozzájuk egyik apostolát, hogy oktassa őket a jó szeretetre és a rossz gyűlöletre. Hiu igyekezett! A vad csordák megragadták és kivégezték az apostolt.

Számtalan gólya tartózkodott az országban. Mindenki tudja, hogy a gólyák jó erkölcsű, rendkívüli értelmű és főleg igen józanessű állatok, miután a legenda azt tartja, hogy soha se laknak oly országban, a melynek a neve egy pénzdarabon olvasható, — mivel a pénz minden gonosznak forrása és a leghatalmasabb tényező, a mely az embert a rossz szenvedélyek örvényébe vonzza.

A gólyák látván, mily romlottságban élnek a dsinek, egy napon összegyűltek tanácskozára és elhatározták, hogy elküldenek a jelen voltak közül egyet Szulejmán profétához, s felhívják őt méltó bosszúállásra az apostol gyilkosai ellen.

A proféta azonnal előhívta kedvezet futárát, a babatkat és megparancsolta neki, hogy az afrikai ég magas régióiba gyűjtse egybe a világ összes gólyáit.

Ez meg is történt és mikor a madarak megszámlálhatlan csapatai összegyűltek Szulejmán proféta előtt, a legenda szavai szerint «olyan felhőt képeztek, a mely árnyékot boríthatott

volna az egész földre, a mely Mezda és Murzuk közt létezik.»

Ekkor mindegyik gólya egy-egy követ vett a csőrébe és valamennyien elindultak a dsinek országa felé. Mikor odaértek, a magasból agyonkövették ezt a gonosz fajt, a melynek lelkei most örök időkre be vannak zárva a Hammada-sivatag legmélyén.

Igy hangzik a mese, a melynek egyes jeleneit a mai ünnepén ábrázolni készülték. A Szung Ettelate síkságon több száz gólyát tartottak már napok óta háló alatt. A szegény állatok nagyrészt egy lábón állva várták kiszabadulásukat és kepelésük néha oly zajt okozott, a mely a dobpergéshez hasonlított. A meghatározott jeladásra fel fognak repülni és puha agragból készült árthatatlan gólyácskákat fognak lehullatni a hívők tömegére, a nézők ordítása, a hangszerek lármája és a puskák rojogása közepette, a tarka lángu fátylák fényénél.

Pointe Pescade ismerte az ünnepély programját és épen ez a program adta neki a gondolatot, hogy szerepet vállaljon benne. Ily körülmények közt talán bejuthatni a Szidi Hasszán házába.

Ama pillanatban, mikor a nap lenyugodott, a tripoliszi vár falairól eldőrdült ágyulós megadta a Szung Ettelate egybesereglett közönség által oly türelmetlenül várt jelt.

Az orvost, Pétert és Luigit előbb csaknem megsiketíté a minden oldalról tímadt rémítő zaj, aztán csakhamar elvált az egész síkságon mindenütt megvilágító fény.

Abban a pillanatban, mikor az ágyulós eldőrdült, a nomád sereg még az estebédjével volt elfoglalva. Itt az ürsült és a csirkepilav a törökök és azok számára, a kik törököknek akartak látszani, amott a kuszkusszu a jobbmodu arabok számára és valamivel távolabb az egyszerű bazina, egy neme az olajban főtt árpakásának, a tómerdek szegény ördög számára, a kiknek zsebeiben több volt a réz mahbub, mint az arany miktal; végre mindenütt és nagy bőségesen a lagby, a datolyapálma nedve, a melytől, ha az az erjedés bizonyos fokát elérte, holt részegge lehet az ember.

Az ágyulós után néhány percczel a sok férfi, asszony, gyermek, török, arab, néger, már nem bírt magával. E barbar zenekarok hangszereinek roppant zengzetességgel kell birniok, hogy ilyen emberi zsvaj közepette is hallhatók voltak. Itt-ott lovasok vágattak és elsütögték hosszú puskáikat és nyeregpisztolyaikat, mialatt a tüzjátéki kellekek a leírhatlan láрма közt akkorát pukkanak, mint egy-egy ágyu.

Itt, a fátylák világánál, a fadobok pergése és egy monoton ének zsongása mellett egy fantasztikus öltözötű néger főnök, csontoktól zörgő övvel és ördögi álarccsal, mintegy harmincz szerecesent biztatott a tánczra, a kik egy örvénygő és tapsoló asszonyosport közepette torzították el az arcukat és a testüket.

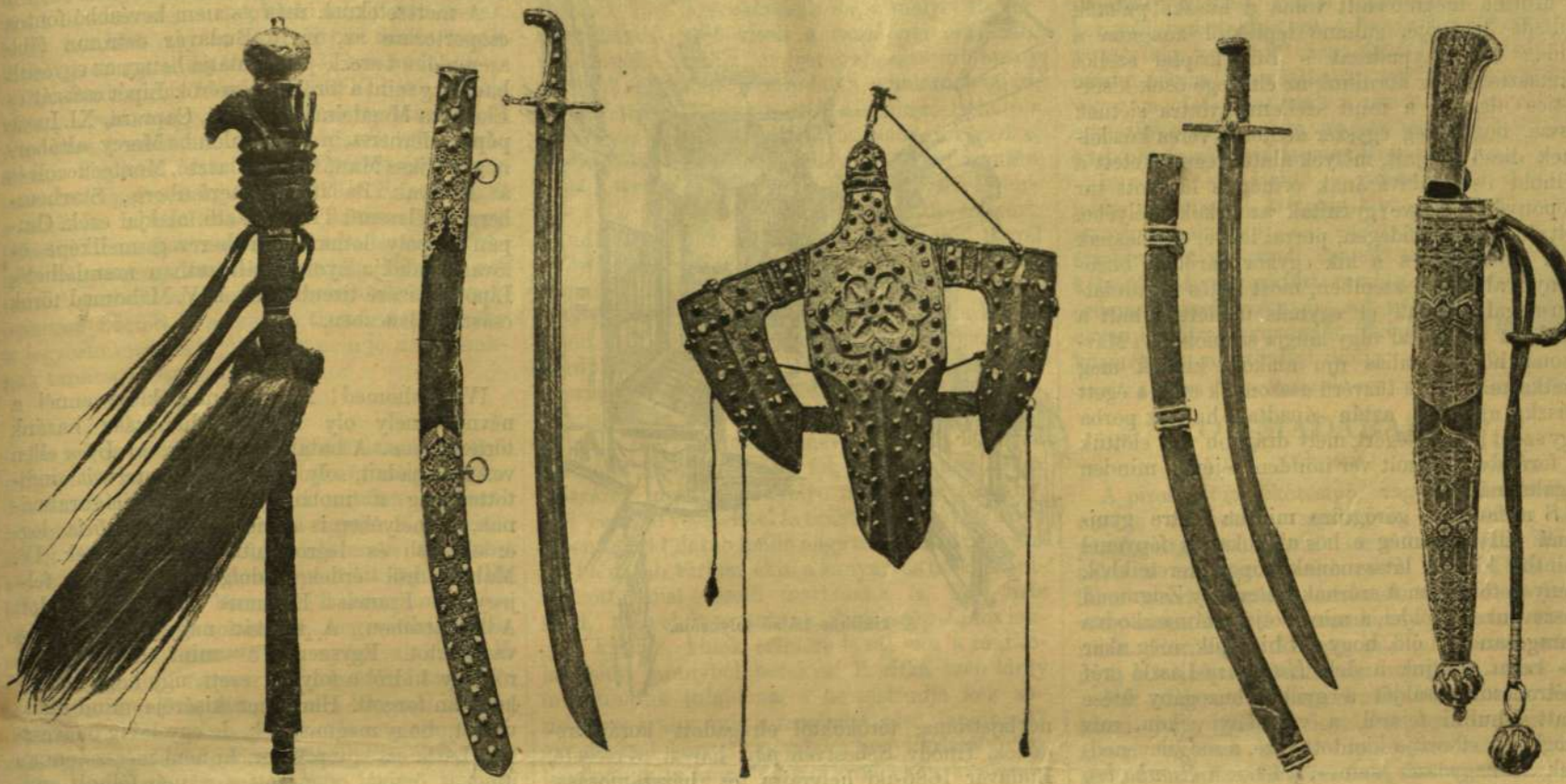
Másutt vad asszasszúnak, a kik a vallási lelkesedés és az alkoholos mámor legfőbb fokát elérték, tajtékzó arccal, uregeikből kidagadt szemekkel rágták a fát és a vasat, vagdalták a saját husukat, dobálták és kapkodták az izzó szemet és tagjaikra csavarták hosszú kigyókat, a melyek megmárták a csuklóikat, az arcukat, az ajkaikat s a melyeknek marásait azzal viszonozták, hogy az undok állatok véres farkát harapdálták.

(Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* **Virághangverseny** rendeztek közelebb Massachusets Concord nevű városában. A függönyön virághert volt festve; elől valóságos virágok állottak hátul a vásznon ismét óriási virágok festve s mindeniknek bokréájából egy élő éneklő ember fejé nyult ki.

* **A pápa nevet** kezdetben minden püspök használta. Hyginus római püspök volt az első, ki 139-ben kizárólag a maga számára vindikálta ezt s II. Bonifác kérte 607-ben Phoencs császárt, hogy e cím csak a római főpápnak adassék. Az első író, ki először a római pápákat kizárólag tartotta pápának, a páviai Ennodius volt a V-ik század végén.

Lófarkaszó.

Kard «Kamuthi» felirattal.

Homlokszorító.

Szobieszky János lengyel király kardja.

Török tőr.

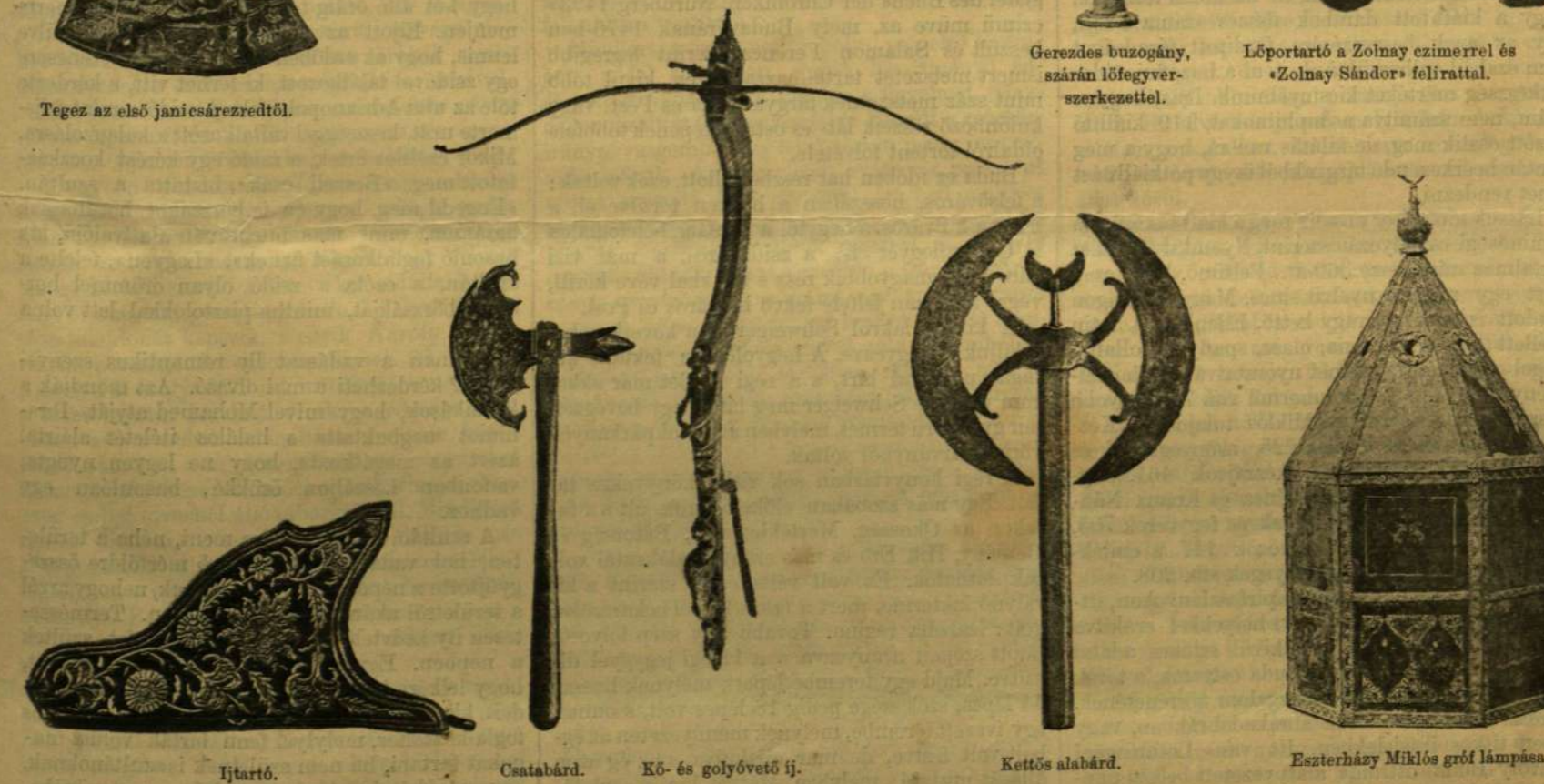

Tegez az első janicsárezredtől.

Buda ostroma emlékére vert érem I. Lipót mellképével, ezüsttel plakírozott réz.

Gerezdes buzogány, szarván löfegyverszerkezettel.

Lőportartó a Zolnay ezimerrel és «Zolnay Sándor» felirattal.

Ijtartó.

Cantabárd.

Kő- és golyóvető j.

Kettős alabárd.

Eszterházy Miklós gróf lámpása.

A kaliforniai paisano, a mint egy csörgő-kigyót megtámad.

ges ok a következő. A paisano jó szárnyakkal, de még ügyesebb lábakkal van megáldva. Ezek segítségével elhagyja a kutyát és nyulat is. Lehet-e tehát pompásabb sport, mint lóra ülve, sebes kutyák segítségével vadászni rá, s nézni lázas izgalmossal mikor közelebb-közelebb jutnak hozzá?

Most hagyjuk el Amerikát és térjünk vissza Afrikába, hol egy nagyság és alak tekintetében az előbbtől eltérő madár él, de a mely mindazonáltal védelmet ugyanazon módon érezeti az emberiséggel, hogy a paisano. Ez a titkár-madár. Nevét attól a különös tollesomótól kapta, mely tarját képezi, s némileg olyan benyomást tesz, mintha tollak lennének füle mögé dugva.

A titkár-madár (Serpentarius) vagy a darukelesly, a hogy általában nevezik, hogy a két fajt megjelöljék, melyeknek tulajdonságait egyesíti magában, igen különös állat. Hosszu lábai van-

gy annak hatását megsemmisíti. Mikor végre a kigyó kifárad, ellensége egy ügyes harapással nyakánál megöli; s ha kicsi, egészben elnyeli, ha pedig nagy, akkor lehető nagy darabokban.

Bár Afrikában honos, e madár jó szolgálataival nem szorítkozik csupán e földrészre. Körülbelül félszázaddal ezelőtt bevitték Nyugat-India francia részébe is, hogy itt folytassa merész hadjáratát a csörgőkigyó ellen. A cél elérért, mert a madár meghonosodott és folytatja hivatalos kötelességét emberi védenzei nagy megelégedésére.

Bár igen büszke madár, mégis ha jól bánunk vele sokkal szorgalmasabb minőségben is használ az embernek, mint csupán kigyó-ölő. Hamar megszokik a házát és nagy gondot visel a baromfi-udvarra, szeliden, de szigorúan kormányozva, s kiütve vagy elpusztítva minden betolakodót. A rabló patkány vagy ártatlan kerti-síkló sirját találja a baromfi-udvarban, ha oda merészkedik. Sőt a tyukoknak sem engedi meg, hogy illetlen csoportját kezdjenek. A vitaközös első neszére a veszekedők közt terem és szétválasztja őket.

Meg kell jegyeznünk, hogy a titkár-madár kötelessége teljesítésében nem tréfál. Jól tudja, hogy a munkás megérdemli bérét. Az ő bére az, hogy kielégítsék hatalmas étvágyát. Fizetni kell neki, vagy maga fizeti ki magát. Megvédi a csirkeket az ellenség ellen, de ő maga nem habozik elkölteni őket, ha nem kapja meg eledelét.

Most már elhagyhatnók a kigyó-evőket, ha nem volna még egy madár, a mely ezt a hasznos dolgot rendkívüli mértékben gyakorolja. Ez a madár a *csőrszarvu*, mely észak-Afrikában és Ázsia déli részén honos. Nem mindegyik faja gyakorolja a kigyóölést, de néhány közülük igen, s oly módon, hogy felkeresi a nőstény-kigyót, a mint ez tojásai körül fészek, s miután megölték, elpusztítja tojásait is.

A csőrszarvúak házias élete igen sajátos. A him üreget készít egy fatörzsben, s aztán igen gyakorlatiasan így szól nejehez: «Menj be ide, csináld meg fészkedet, rakd be tojásaidat, tartsd melegen őket, neveld fel a kicsinyeket, s majd én addig taplakom.» A jó nő engedelmessé válik és a férj ekkor elkezdi sarat hordani az üreg nyílásához s betapasztja azt, csak annyi helyet hagyva, a hol a bebörtönzött hölgy csőrét kidughatja.

Minden madarak közt a csőrszarvú talán legjobban megérdemli a leirást, s míg a sarat hordja a fához, igen alkalmas helyzetben van arra, hogy leírassuk.

Teste igen karcus, nyaka mérsékelt hosszúságú, feje, lábai és szárnyai rövidek. A legtöbb fajnál a színezet sötétbarna és világos-szürke, a mi igen élénk ellentétet képez. Nagyságuk igen különböző, mert pl. az óriás csőrszarvú elérheti a négy és fél lábnyi hosszúságot s aránylag kissé rövid szárnyai kiterjesztve megütik a két lábát. Hangja olyan, mint a számaré s ha először vagy váratlanul halljuk, meglepő és félelmes. Nagyon hasonlít az említett türelmes négylábúhoz, de olyanforma neszszel keverve, milyent a locomotívól véletlenül elszaladó gőz hangoztat.

Csőrük rendszeren sötétvörös színű, s rendkívül sajátos része e különös madárnak. Némelyik fajnál majdnem egy láb hosszú, s a szarvszerű nyulvány a csőr tetején csaknem félábrát ér el. A csőr alakja nagykorúra és sulyra mutat. Az előbbi csakugyan bírja is, de szerencsére az utóbbi nem felel meg a látszatnak és ezt méhszerű alakulásának köszönheti.

Most térjünk vissza a csőrszarvú feleségéhez. Ugy találjuk, hogy ő meg van elégedve sorsával. Ugy látszik, abban egyeztek meg férjével, hogy

kárpótlásul elzárkozottságáért és azért, hogy magát teljesen anyai kötelességeinek szenteli, férje köteles őt a legpompásabb falatokkal táplálni, mihelyt tümeményszerű csőrét kidugja a nyíláson. A legfájdalmasabb dologban, hogy e csőr folyton hint van, és ez okozza balsorsukat.

A férj szavát adta, s feltékenysége dacára hűsége sohasem engedi meg, hogy azt megszegje; de hiában igyekezik megtönni a bendőt, melyhez a tátongó csőr vezet. Éjjel-nappal nem nyugodhatik, csak néha lop néhány pillanatot alvásra. A következmény elrelátható. Elsoványodik és elgyengült szárnyai még sovány testének terhet sem bírják meg. Erre jön egy hideg eső és a felkelő nap aranyos sugari ott találják elettelelű elnyulva a földön; meg özvegyének jédt kiáltásai sem ébresztik fel.

Sokszor aztán jön a visszatérés, nem ugyan egy második férj, hanem az emberek alakjában. A rettség és jóléles a bezárt izletes, kövér, sőt zamatos pecsenyévé hizlalták, mert férje fűszeres boglyókkal tartotta. Most a kimeletlen ember, a csőrszarvú menyecske csodálatos, kellemetlen hangja által vonzta odamegy, betöri a sárfalat, megragadja az özvegy nyakát, s — kész a tragédia.

A tanúság ebből az, hogy sohasem enged meg az asszonynak, hogy alkukötésnél a feltételeket ő szabja meg.

(Vége köv.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A történeti kiállítás kalauza 469 lapra terjedő vastok kötetben most hagyta el a sajtót Budapest főváros kiadásában. A kiállítás bűző rendezője, Majláth Béla állította össze, s ugyan ő látta el érdekes előszóval is. Az 1846. pont alatt felsorolt kiállítási tárgyak mindenike kimerítő és szakszerű magyarázattal van kísérve, úgy hogy nem csupán száraz tárgysorozat, de mondhatni egész feldolgozott tanulmányt nyújt, mely a közönségre és a szaktudósra egyaránt tanulságos. Több rajzzal van illusztrálva, melyekből néhányat mai lapunkban is bemutatunk. A becses kötet ára, melyet különben mielőbb kivonatosabb és a nagyobb közönség igényeire mért kiadás is fog követni, 1 frt.

Szabadka szabad királyi város története, írta Iványi Imre, főgymnáziumi tanár és Szabadka tiszt. levéltárnoka. Monografiai irodalmunk egyik avatott gondallal készült munkája, melynek is külön érdekét biztosít, hogy az ország déli részének történetével foglalkozik, mert a déli résznek sokszor egész külön története van, soká uralkodván föllette a török, aztán pedig kivételes állapotok fejlődtek ki. Bécsből kormányozták új intézmények szerint. Az ország e részének története még nincs megírva, a rá vonatkozó adatok nincsenek átkutatva. Szabadka város történetének megírásánál is a levéltárakat kellett végig vizsgálni; de maga a városi levéltár, a török dulas következtében, csak 1700 óta tartalmaz okiratokat. A kutatást tehát az országos levéltárban, a bécsi levéltárakban, stb. kellett folytatni. Iványi két nagy kötetre osztotta be az anyagot. Ezuttal csak az első kötet jelent meg, 551 oldalnyi terjedelemben s a város általános történetét adja elő, a legrégebb időtől, az újabb korig. A második kötetnek van fentartva a hatósági, a városi élet, a lakosság szokásainak s a városi intézeteknek, kulturális és vallásos viszonyoknak feltüntetése. Maga a város gondoskodott a mű megjelenéséről, irodalmi emlékek óhajtván megülni szabad királyi várossá emeltetésének száz-éves fordulóját. A szerző jól felfogta az anyagot, melynek összegyűjtése is érdemes. Szabadkáról a legrégebbi irott emlék egy 1391-iki okirat, az említett előszőr nevé (Zabotka.) Alapításának idejét nem tudni, de valószínűleg IV. Béla alatt telepítették itt le szabad királyi jobbágyságot. Egykor Szabadkának egész környéke is magyar volt, mint a helynevek bizonyítják, de a török uralom alatt elpusztultak és szerb lakosság váltotta föl. A város története Mária Terézia idejében kezd érdekessé válni, s a szerző inntől kezdve abban a helyzetben van, hogy kimerítő képet adhat. Az érdemes munkát Bittermann József szabadkai könyvnyomdája állította ki s ára 1 forint 50 krajczár.

Váz város történetének hatodik kötete elhagyta a sajtót, s a székesegyház, ennek káptalana, a megyében létező prépostságok, apátok stb. történetét tartalmazza. Ára 1 forint. Kapható a szerzőnél, Karcsú A. Arzén sz. Ferencz-réti kolostor főnökénél, Vácott. A hetedik kötet is, mely a római káptalánokról, vallásfelekezetek, stb. történetét ismerteti.

szintén kikerült néhány nap mulva a sajtó alól. A mű az anyag bősége miatt csak a nyolcadik kötettel lesz bezárható s ez is megjelenik még ez évben.

Hazai alkotmány- és jogismeret alapvonalai, polgári és felsőbb népisoklak számára, írta dr. Csiky Kálmán, a műegyetemen a magyar közigazgatási jog tanára. Alkotmányjogi miniszter által megjutalmazott mű, második javított és teljesen átdolgozott kiadás. A magyar királyi állam tulajdona.

A magyar néptanító anyagi helyzete című füzet jelent meg Ungvárt, Ember János népisoklak igazgató-tanítótól és az «Ungmezei Tanügy» című tanítói kar anyagi helyzetével foglalkozik s az előbbi egyenes összefüggésbe hozza az utóbbival. Példákat és árjegyzékeket sorol föl, kitüntetendő, hogy a családostantó megélhetésére fizetése nem elégséges. Fölhívja e bajokra a népnevelés iránt érdeklődő művelt társadalom és a tanítók figyelmét. Ára 50 kr.

Előfizetési felhívás. Jámber Lajos fr. tanító Békésen, előfizetési felhívást adott ki «Részlet és törlés» című lyrai költeményekre, melyek 19 ivnyi kötetben október közepén kerülnek ki sajtó alól. Egy fűzött példány ára postai számküldéssel 1 frt 35 kr, díszkötésű példány 2 frt 15 kr.

A nemzeti színházban a szünetek alatt a szünetet és nézőtér újra alakították. E hó 16-ikára aligha elkészülhetnek, s ez esetben az operaszínházban tartanak néhány drámai előadást. Az első emeleten új erkély lesz, a nézőtér magasabbra emeltek, hogy jobban lehessen látni. A páholyokat földszinttették s az egész szünetet újból építették.

A budai színházak. A főváros ama kérelmére, hogy a várszínházban jövőre is a nemzeti színház és esetleg az opera társák az előadásokat, a belügy-miniszter gróf Keglevich intendáns véleménye alapján közölte a feltételeket, melyek mellett a szerződés megkötendő lenne. Az évi szubvenzió 15,500 forint lenne, melyből 6 félége civillistáira 10,500 forintot visel, a főváros pedig 5000 forintot volna köteles fizetni. A szerződési idő 5 évre terjedne. A kopott és használhatatlan butorok és díszletek helyreállítására és pótlására a főváros évi 2000 forintot fizetne olyképen, hogy ezen összegből 6000 forint három évre előre, a szerződés megkötésekor volna kiutalványozandó, a további összegek pedig a második és harmadik év kezdetével kerülnek kifizetésre. A színház kiadását a nyári időre az intendáns magának tartja fenn s ő gondoskodik esetleg valamelyik jó vidéki színtársaság szerződéséről.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Az orvosok és természetvizsgálók vándor- gyűlése. A belügyminiszter, mivel a kolerajárvány Magyarországon egyáltalában nem mutatkozik, nem tartja szükségesnek akadályokat gördíteni azon hatóságok orvosi elő, a kik a természetvédelmi és bázisai gyűlésen részt venni akarnak. A vándorgyűlés helye különben a közlekedés tekintetében oly kedvező, hogy esetleg egyszerű távirati figyelmeztetésre az illető orvos néhány óra alatt ismét kerültebe érkezhetik. **Temevár** eddig 1800 vendégnek elhelyezésére ajánlottak szállások. A gyűlésre sokan jelentkeznek. Bázisban Paulovics szolgároló és Bolesznai plébános vendégfogadó bizottságot alakítottak, melynek az lesz a feladata, hogy a mérnök-egylet és a természetvédelmi vándorgyűlés tagjai ünnepélyesen fogadják és szállásukról gondoskodják.

A pécsi országos dalünnep zajos napjai most vannak. A zenekedvelő város a legnagyobb szívességgel fogadta az ország minden részéből érkezett vendégeket, s a házakat is ellátták az ünnepesség külső jeleivel. Az előadásokra emelt dalszarnok, mely 2000 embert képes befogadni, igen csinos, s villamos fényvel világított, de gázvilágításról is gondoskodtak arra az esetre, ha a villamos készülékben zavar állna be. Körülbelül 8000 forintba került a dalszarnok. Az országos dalünnepel összekötésében áll meg a sok diadalt aratott pécsi dalárda fennállásának negyedszázados jubileumát.

E hó 11-én érkeztek a dalárdák; előbb azokból a városokból, melyek nem esnek a Budapesti jövő vasút körébe. Legünnepesebb volt a Budapest felől együtt jött dalárk fogadása, kiknek egy nagy része a fővárosban gyűlt össze, s 28 másodosztályú kocsi álló vonattal indult el e hó 11-iken reggel 9 óra után. A fővárosi dalesületi tagok közül 15—16 dalárdából állt a népes társaság, de utközben is mindegyre csatlakoztak hozzájuk, s délután 5 órakor 1234-en érkeztek Pécsre. Bartay Edz. orsz. dalesületi elnök helyett, a kit váratlanul jött betegsége megakadályozott, hogy a pécsi ünnepélyeket vezettesse, az elnöki tisztet Follmann Alajos, a hazai egyesületi ügyek e bűző férja, s az orsz. tüzlőtársaság alelnöke vállalta el. Az érkezettek nagy

sokaság várta, s a pécsi dalárda üdvözölő dala hangzott előjük, melynek szövegét Várady Ferencz tanár, zenéjét pedig Hoffer Károly írta. A szíves «istenhoztát» a fogadóbizottság elnöke, Annyal Pál törvényészi bír. mondta, s Follmann válaszolt rá, mire a dalesületiek, kik a maga lobogója alá sorakozva, bevonultak a városba, hol minden zászlóra koszoru várt. A Széchenyi-téren Aidinger János posztármester fogadta a város nevében a vendégeket, kiknek nevében id. Abrányi Kornél, a dalesület titkára válaszolt. Majd az elszállások, este pedig az ismerkedési összejövetel következett. — Az ünnepélyek fényes sikerűnek ígérkeznek. Míg az előbbi ünnepélyeken legfeljebb 800 dalár jött össze, most 1300 énekes fog közreműködni; a mihez még 60 tagu zenekar is járul. Hubay Jenő, az országos dalesület karnagya, már napok óta Pécsen időzik és naponként tartott próbákat az ottani városi zenekarral. Leghatásosabb számoknak ígérkeznek a Zichy Géza gróf «Szeread»-ja, Erkel «Honvédtakarodó»-ja, Szentirmay Elemér «Magyar dala» és a Hubay Károly-féle «Rákóczi-induló». Az 1300 énekesen kívül még vagy 1000 vendég van Pécsen elszállással, úgy, hogy a városban alig találni szállást.

Augusztus 12-iken délben a dalesületiek közgyűlése megalakította a bíráló bizottságot. Napközben a vendégek megnézték a város nevezetességeit. Este tartották meg az első hangversenyt a dalszarnokban, mely a kellemetlen idő dacára szorongásig megtelt. A hangversenyen Hubay Jenőnek «A magyarok istene» című dalát tizenházt dalesület énekelte versenyezve. Valószínűleg a budai dalárda nyeri a losoneziak által fölajánlott ezüst serleget. A kasai, debreczeni, egri, szegedi és kolozsvári dalárk előadása tetszett még legjobban.

Az erdélyi közművelődési egyesület aug. 29-én tartja Kolozsvárt ünnepélyes közgyűlést.

Az egyesület felszólítja a kötelezettségeiknek eleget tett alapító- és rendes tagokat, nemkülönben az örökös testületek képviselőit, hogy részvételi szándékukat f. hó 15-ig bejelenteni sziveskedjenek. A bejelentésnél világosan közlendő: a lakás és utolsó posta, a vasutvonal és állomás helye, melyre a kedvezményes jegy kiállítandó. A jelenlévő tagoknak a közgyűlés programját a vasuti és szállásjeggyel egyszerre küldik meg. A közgyűlés napján Kolozsvárt több körülmény összetalálkozása folytán sok vendég és idegen jövén majd össze, a fenti város határidőn túl jelentkező tagtársak kívánalmainak aligha tudna eleget tenni a rendező bizottság.

Az országos erkölcsnevelő egyesület. Mióta az országgyűlés szétoszlott, Irányi Dániel kezdeményezése mellett egymásután alakultak a főkegyesületek. Így jött létre a Békes városi és a sárosmezei főkegyelet. E hó 9-iken Készárkon volt értekezlet a Poprádvölgye számára alakítandó főkegyesület érdekében. Az egész Szepes megyére nézve a megye főispánja későbbre halasztotta az intézkedést, minthogy a székesi déli részeken az aratás munkálatai folynak s azért nem remélte, hogy népes értekezlet jöjjön össze. A fáradhatlan Irányi Dániel, a ki ez idő szerint Tátaraházban tartózkodik, most Nyiregyházara készül. Ha lehet, ott is az egész megyére, különben pedig legalább a székhelyre nézve egyesületet alakítson. — Weisz Bernát F. 87-ik születésnapja alkalmából legközelebb 100 forintot küldött Irányinak az orsz. erkölcsnevelő egyesület részére. A megyei és városi törvényhatóságok még a mult hóban valamennyien megkapták az egyesület részéről a támogatásra felhívó körlevelet, az alapszabályok kíséretében, ugyanezeket a napokban az egyesület titkára, Szathmáry György, a rendezett tanácsú városoknak is meg fogja küldeni.

Katholikus irodalmi társaság van alakulóban, melyet egyházi írói körök terveznek, s mely a mult héten értekezletet is tartott a budapesti személynium terében, Neszveda címzetes püspök vezetése alatt. Az értekezletre számosan jelentek meg az egyházi írók és tudósok közül, s abban állapodtak meg, hogy a Szent-István társulattal kapcsolatban alakuljon meg a társaság, mint annak külön osztálya. A működésre vonatkozó további részletek megállapítására bizottságot alakítottak.

MI UJSÁG?

A Budavára visszafoglalásának 200 éves évfordulója alkalmából a főváros és a történelmi társulat által rendezendő emlékünnepélyen szeptember elsején a király is jelen lesz. Az ünnepély es ülés a vidágo egy természetben fog megtartani.

Ráth főpolgármester a főváros nevében fogja üdvözölni az egybegyűlteket; utána Kemény Gábor báró miniszter, mint a történelmi társulat másodélnöke tart beszédet; ezt követi Szécheny Antal gróf értekezése s végül bemutatják Károlyi Árpád monografiáját. Az előbbi bejelentette azt is, hogy a történelmi kiállítás megnyitására Tisza Kálmán miniszterelnök készséggel vállalkozott. Az isteni tisztelet az emlékek leleplezésére a helyőrségi templomban lesz s az emléktáblát is e templom falában helyezik el.

A leleplezés szeptember 2-án a mise és szent beszéd után, a templom előtti téren megy végre. Itt szöszket állítanak föl. A katonai parancsnokságok egy-egy zászlóalj közös hadseregbeli és honvédkatonaság kirendelésére kérének föl, hogy az ünnep díszét a mise alatt díszlővel emeljék. A szöszéken először Gerlóczy tart beszédet, majd Havas Sándor. A dalkörökét fölkerik a «Szózat» és Kolessej «Himnusz»-a elnéklésére. Végül a bizottság örövendő tudomásul vette, hogy a nemzeti színház számára Csiky Gergely, a népszínház számára Rákosi Jenő írta alkalmi darabokat s így műintézetünk is méltóan ünneplik meg a kétszázados évfordulót. Esetleg szeptember 2-án díszbéd is lesz a Margit-szigeten. — Budavár visszafoglalásának emlékét a vidéken is több helyen meg fogják ünnepelni. A győri egyházmegye-nek valamennyi templomban szeptember 5-én, vasárnap ünnepies Te-Deumot és szent beszédet tartanak.

A történelmi kiállítás megnyitása. A város-igeti műcsarnokban rendezett történelmi kiállítás augusztus 15-iken délelőtt nyílik meg. A kormányt Tisza miniszterelnök képviseli az ünnepélyen. Gerlóczy Károly helyettes polgármester és rendezőbizottsági elnök üdvözli a miniszterelnököt és a vendégeket s a kiállítás céljainak rövid ismertetése után fölkeri a miniszterelnököt a rendezőbizottság nevében, Ráth Károly főpolgármester pedig a törvényhatóság nevében a kiállítás megnyitására. Ezután a miniszterelnök megnyitja a kiállítást, a melynek megtörténtével Majláth Béla kiállítási rendező kalauzusa mellett a kiállítás megtekintése következik. A hivatalos szemle befejeztével a kiállítást az e napra megállapított egy forint beléptídj mellett megnyitják a közönségnek.

Királyi kéziratt. Az országot már hetek óta foglalkoztató Janszky-ügyben 5 félégségtől királyi kéziratt jelent meg, mely a miniszterelnökhöz van intézve, a miniszterelnök aláírásával ellátva. Ischiben kelt augusztus 7-iken, tehát Tisza Kálmának 6 félégsége által történt fogadattása utáni napon. A hivatalos lap pedig aug. 11-iken közölte. Tisza ischli fogadattásáról utólag, s a királyi kézirattól előlegesen sokat irtak a lapok. Ugy várták, hogy Budavár visszafoglalásának kétszázados ünnepélye alkalmából fog egy királyi kéziratt megjelenni, mely megnyugtató szavakat intéz a nemzethez. A királyi kéziratt azonban semmi ünnepies alkalomhoz nem kötve, s egyedül ama nyugtalanító kérdéssel foglalkozva, sokkal előbb jelent meg, s terjedelmese okirat. Ő félégsége sajnálatlall említi, hogy az utóbbi időben történt némely katonai személyzeti változások félremagyarázásokra, a közvélemény nyugtalanítására szolgálhattak alkalmat. E személyváltozásoknál csakis katonai szolgálatt tekintetek voltak mérvadók, s ennél fogva az abból tévesen vont következtetések maguktól elenyészenek. Ő félégsége hangoztatja, hogy a közös hadsereg szelleme nem más, és nem is szabad, hogy más legyen, mint a legfelsőbb haduré. A királyi kéziratt egyik nevezetes pontja az, mely sajnosnak mondja: «ha egyes népek miatt egész hadsereg kedvezőtlen bírálat alá vétetik». Végül pedig e szavakat intézi ő félégsége a miniszterelnökhöz: «Teljes bizalommal önk mindenkor tanusított hazafiságában és egyetértve önkem általam ismert ez iránti nézeteivel, meg vagyok győződve, hogy ön ezen ügyre, a mint ezt ezennel kívánom is, különös figyelmét fogja fordítani, és megfelelőleg fog intézkedni, hogy ott, a hol szükséges, a népesség kellőleg felvilágosíttassék, és ha mindamellett törvényellenes és kárhözátandó izgatások vagy gyanúsítások fordulnának elő, azok ellen a törvény egész szigorja alkalmaztassék.» A koronának e szokatlan alakban történt nyilatkozata, hogy a leirat tartalma, nagy feltűnést kelt. A bécsi lapok a miniszterelnök nagy befolyásának s a magyarországi közvélemény erejének hatását látják benne.

Szent István ünnepén, a budai egyházi ünnepélyességek alatt, dr. Kisfaludy Béla győri papnévelde tanár fogja a szent beszédet tartani.

München városát is meghívta Budapest Budavár visszavételének ünnepére, minthogy az ostromban bajor sereg is küzdött. München város képviselő testülete nem fogadta el a meghívást, mert «Magyarországon jelenleg ellenséges őrület uralodik a németek iránt.» Ép oly száraz, mint igaztalan válasz.

A tátra-füredi főhercegnő nyaraló. Klitild főhercegnő díszes nyaralót emelt Táttra-Füredben, azon a helyen, a hol a Zsedényi-emlék áll, melyet kissé arrább, még díszesebben, és Zsedényi szobrával ellátva fog elhelyeztetni. A nyaralót a főhercegnő magyar házi

Nőstényét etető csőrszarvú.

nak, mint a darunak, s ezek csaknem négy láb magassáig szoktak, de tollazata a keselyűkéhez hasonlít. Szokásai teljesen a ragadozóokra vallanak, mert Levaillant szerint sohasem boldogabb, mint mikor a rétégés következtében buvóhelyükből menekülő különböző állatokat üldözheti a lánok között, és leütve a szerencsétlen menekülőket, megemésztli őket.

Mindazonáltal legkedveltebb eledelét a mérges kigyók képezik, és ezeket bátoraságához illő támadással öli meg. Ez név nem bizonyította, hogy hatástalan-e rá nézve a kigyók mérge, vagy pedig ügyesen ki tudja kerülni harapásait.

Nem habozik megtámadni a legmérgeesebb kigyót sem, és változatlanul mindig ő a győztes. Ha a kigyó párharcot kezd, a titkár-madár egyik nagy szárnyát leereszt, hogy az paizsul szolgáljon, és nagy fürgeséggel ugrál ide-s-tova, míg egy kedvező alkalommal a levegőbe dobja ellenségét. Hiába igyekszik a kigyó harapni, mindig csak az ügyesen kifeszített szárnyat találja, melynek sűrű tollazata felfogja a mérget s

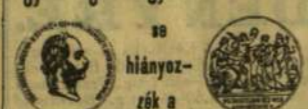
I-só cs. kir. kizár. szabad. ujonnan javított RUGANYOS SÉRVKÖTŐK

Legjobb találmány az amerikai, ujonnan javított ruganyos sérvkötő Politzer-től; ez rugók nélkül van, tisztán rugyántól művészi szerkesztve s az a célja, hogy még a legdültebb sérvet is lehető legelővidebb idő alatt egyenletes fokvébe hozza...

POLITZER MÓR. cs. kir. szab. sérvkötő-készítő. Budapesti Deák Ferencz-utca. Árak: urak, hölgyek és gyermekek számára, egyoldalonk darabja 6-10 frt, a kettősek darabja 10-16 frt, gyermekeknek felével olcsóbb.

Egy beteg- és gyermek-szobából

BITTNER-féle Conifera-Sprit,

a valódi fertőtlenítő és balszamos gyantás, belegzési szer a légző szervek bajainál. Kapható a gyógyszerárakban, azonban világszerte Bittner-féle Conifera-Sprit és Bittner-féle szabadék. porlasztó kéréndő.

BITTNER-féle

fenyőtű-fürdőkvonát

A fürdő e kivonatú kútvíz szolgálatát tesz gyorsabbnak, csúszós, kőszívású bajoknál, idegfájások, a legsúlyosabb bajoknál, valamint a tagok általános és különleges gyógyászatánál.

A Franklin-társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A CZIGÁNYOKRÓL

ÉS A CZIGÁNY ZENÉRŐL MAGYARORSZÁGON,

LISZT FERENCZ.

Ára füzve 2 frt.

CHOPIN.

LISZT FERENCZ UTÁN FRANCFIABÓL

GRÓF WASS OTILIA.

Ára füzve 1 frt 60 kr.

A FRANKLIN-TARSULAT

kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvárusnál kapható — az osztrák tartományok számára Szélesky György cs. kir. egy. könyvárusnál Bécsben I., Stefansplatz 6.

IGAZSÁGÜGYI RENDELETEK.

A MAGYAR KIR. KORMÁNY ALTAL KIBOCSAJTOTT

FÖRVÉNYKEZÉSI RENDELETEK GYÜJTEMÉNYE.

BETÜRENDES TÁRGYMUTATÓVAL ELLÁTVA.

BIRÓSÁGOK, ÜGYVÉDEK stb. HASZNÁLATÁRA.

1875—1885. ÉVI FOLYAMOK.

Ára vászonba kötve 4 forint osztrák értékben.

A Franklin-Társulat magyar irod. intézet kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvkereskedésben kapható — az osztrák tartományok számára Szélesky György cs. k. egyet. könyvárusnál, Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

NEMESSÉG

KÉZIKÖNYV NEMESI ÜGYEKBE.

IRTA

MARCIÁNYI GYÖRGY LOVAG.

NEGY TÁBLÁVAL.

Ára füzve 1 forint 60 krajczár osztr. ért.

Tartalom: Előszó. — Bevezetés. — Ősi nemesség. — Katonai arisztokracia. A nemességről általában. — A magyar nemesség. — A mai magyar mágnesi intézmény mint apáról fiúra szálló örökös főnemesei rend. — A magyar nemesi indigenatus. — Ausztria örökös tartományainak nemesi inkolatusa, illetve indigenatusa. — A nemesi előjogok. — Alapítványképeség. — Ősi próbák, nemességi czimeraprobációk. — Hiteles helyek. — A dedukció, azaz a törvényes származás bevezetése. — A nemesi levéltárak hiányossága és hanyag vezetése. — Udvari és nemesi méltóságok, melyek csak ősi próbák letétele által nyerhetők meg. — Udvarképeség. — A cs. kir. kamarási méltóság a nemes apródi rang és az udvarnál való megjelenhetés előjogának megszerzéséhez szükséges ősi próba (4 ábrával). — A souverain máltai (Johannita) lovagrend (4 ábrával). — A magas német lovagrend. — A m. kir. Szent Istvánrend. — A cs. kir. csillagkeresztes hölgyrend, palota és udvarhölgyek. — A nemesi hölgy-alapítványi intézetek. — A cs. kir. asztalokai udvari méltóság. — Az arany-sarkantyú rendje. — Az osztrák-magyar érdemjelek. — Néhány külföldi nemes lovagrendről. — Czimek és czimezések. — A lovagi czim Magyarországon.

A községi rendtartás kézikönyve

tartalmazza az 1886. évi XXI. XXII. és XXIII. törvények (a községi, törvényhatósági és fegyelmi törvények) hiteles szövegét, kiegészítve miniszteri és curiai döntvényekkel, utasításokkal; a községek hatáskörének, a községi eljárások, törvényhatósági tisztviselők, bizottságok teendőinek elősorolásával; — magyarázatokkal és iromány-példákkal.

IRTA Szokolay István jogtudor.

Ára füzve 1 frt 80 kr.

Folyékony Glycerin-Crème. Kielhausertől, Grätzben.

A folyékony glycerin-crème sikerült egyesítése a legártalanabb szerekek, melyek a bőrt nemcsak simábbá és finomabbá teszik, hanem annak hatalmas frissességét fenntartják. Övszer a legvörös, szél és nap bolygása ellen, eltávolítja a szeplőt, napsütést, májfoltot és minden hasonló arcztisztatlanságot. Egy üveg ára 1.30.

Legfinomabb glycerin-szappan glycerin és illatos növényekből, kitűnően tisztít és élénkíti a bőrt, és a finom piperezappal, minden kiváló előnyeivel bir. Darabja két papírban 35 krajczár.

Párisi hölgypor a bőrnek leggyengédebb fehér színt adja, és ártatlansága mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. — Hölgyeknek, úgy férfiaknál is borotválás után nagy kedveltségnek örvend. Egy doboz ára 50 kr., fehér, rózsaszín és sárga (Rachel).

Kézmosó-por mandula-szappan és spermacejtől készítve, a legártatlanabb arcz- és kézbőr-tisztító szer. 1 doboz ára 50 kr.

Rouge végétal kit. arczpórosító szer nappalra és este. — Ára 50 kr. Török József gyógyszerész. Budapest, király-utca 12.

A BUDAPESTI KERESKEDELMI AKADÉMIA

folyó évi szeptember hó 1-sején az V. ker., Alkotmány-utca 11. szám alatt fekvő új épületében harminczadik évfolyamát nyitja meg. Midőn ezt a szülő és gyámok figyelmébe ajánljuk, megjegyezzük, hogy az intézet célja: a kereskedő pályára lépő fiatal embereket az általános műveltség alapján a kereskedői hivatásra, még pedig ennek felsőbb ágaira is, minden tekintetben alaposan előkészíteni, őket nemcsak értelmi és szaktudományi, hanem erkölcsi és nemzeti irányban is nevelni, és még mielőtt a kereskedésbe lépének, az iskolától telhetőleg gyakorlati tekintetben is kiképezni. — A három évi tanulmányból álló intézet igazgatását, szervezését, tantervét, a felvételi feltételeket tárgyzó értesítőt az igazgatóság kívánatra bérmentesen megküldi.

Ugyancsak az igazgatóság készséggel ad felvilágosítást az intézetben fennálló és a fővárosi kereskedő testületek, valamint az intézet vezetésére alkalmas alkottat alapítványi tanfelügyelők helyeket és a tanfelügyelőség elnyerését illetőleg. Azon ifjak, kik az intézetben értekezési vizsgálatot tesznek, fel vannak jogosítva, hogy hadkötelezettségüket mint egy évi önkéntességek teljesítsék. Az intézetben egy évi kereskedelmi szaktanfolyam áll kapcsolatban, olyan ifjak számára, kik gimnasiun vagy realiskolai értekezési bizonyítványt vagy valamely szakiskolai vég bizonyítványt nyertek, és tisztán a kereskedelmi szaktudományokat egy év alatt elsajátítani óhajtják.

Budapestben, (V. ker., Alkotmány-utca 11. sz.) 1886 július 26.

A budapesti kereskedelmi Akadémia igazgatósága.

VASÁRNAPI UJSÁG

34-ik SZÁM. 1886.

BUDAPEST, AUGUSZTUS 22.

XXXIII. ÉVFOLYAM

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG évi egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre ... 6 *

Csepén a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt félévre ... 4 *

Csepén a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt félévre ... 3 *

Külföldi előfizetésekre a postai megfizetésű külföldi levélben esetlendő

A TÖRTÉNELMI KIÁLLÍTÁS.

BUDAVERNÁK a törököktől való visszavétele két-százados évfordulóját az ünnepélyek egész sorozatával üli meg az ország fővárosa. Az ünnepélyek között kétségtelenül a legjelentéke-

nyebb, politikai és kulturtörténeti szempontból is a leginkább kimagasló, tudományos értéke nálunk még eddigelő páratlan s hatásában is maradandó az ez alkalomból rendezett történeti kiállítás, mely Budavára visszavivásának történeti momentumát véve középpontul, e köré csoportosítva vezet elénk szemlélhető alakban hazánk történetének ama korszakát, melynek neve «Török világ Magyarország».

A mi abból a korból a kiállítás céljaira alkalmas és beszerezhető emlék fennmaradt, azt mind együvé hozva, rendezve, csoportosítva találjuk e nagy mértékben tanulságos kiállításon. Könyvtárak, nyilvános és magán archivumok adták elő a török hódoltság idejébeli Magyarországról, Buda visszavételéről, az azt megelőző és követő korszakokról szóló gondosan őrzött könyveiket, okirataikat, kézirati emlékeiket, oly gyűjteményt állítva egybe, melyhez hasonló gazdagságu még egy sem áll rendelkezésére a történet kutatóinak. A képtárak az ez időben szerepelt nevezetes egyének egykoru arczképeit olajfestésben, rézkarcokban, fanyomatokban stb., a magyarországi városok azon korbéli rajzeit, csataképeket, földabroszokat, a régiséggyűjtemények az azonkori fegyverek, táborokari készületek, ostrom- és hadi szerek, harci jelvények, öltözetek és egyéb készületek egész nagy tárházát állították elő, — lehetőségig hű képét tárván a jelen nemzedék szeme elé amaz elmúlt kornak, megőrzött maradványait, a melyek között egy történeti, mint műipari szempontból kétségtelenül legértékesebbek a nagy harci jeleneteket művészi kivitelben feltűnő s ó felseje a király által a kiállítás céljaira készgesen átengedett pompás gobelinek.

A fővárosi előjáróság és a történelmi társaság tagjaiból a kiállítás rendezésére alakult bizottság elnöke, Gerlóczy Károly polgármester, a kiállítás ünnepélyes meg-

A KIÁLLÍTÁS BALOLDALI KÖZÉPTERMÉNEK SAROKKÉPE.